

**Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních
studií**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Shody a rozdíly ve zkušenostech asistentů a
dobrovolníků Jedličkova ústavu**

Radka Černá

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Turková, CSc.

Praha 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28.6.2012

.....

podpis

Poděkování

Mé vřelé poděkování patří v první řadě paní PhDr. Miroslavě Turkové, CSc., za ochotnou pomoc, trpělivost a podnětné připomínky při vedení této bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala Doc. PhDr. Václavu Břicháčkovi, který mi byl v počátcích studia velkou inspirací a taktéž dětem a spolupracovníkům v Jedličkově ústavu v Praze a ochotným respondentům, bez kterých by tato práce nikdy nevznikla.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1. TEORETICKÁ ČÁST	3
1.1 DOBROVOLNICTVÍ	3
1.1.1 Rozdělení a definování dobrovolnictví.....	3
1.1.2 Dobrovolník	8
1.1.3 Legislativní zakotvení dobrovolnické služby.....	8
1.2 PEDAGOGICKÁ ASISTENCE A ASISTENT PEDAGOGA.....	8
1.2.1 Definice	8
1.2.2 Funkce a pracovní náplň	9
1.2.3 Asistent pedagoga	10
1.2.4 Asistent pedagoga vs. osobní asistent	10
1.2.5 Legislativní zakotvení práce asistenta pedagoga.....	11
1.3 JEDLIČKŮV ÚSTAV A ŠKOLY	11
1.3.1 Historie Jus	11
1.3.2 Prof. MUDr. Rudolf Jedlička a jeho význam	12
1.3.3 Činnost Jus a základní škola.....	14
1.3.4 Asistent pedagoga na základní škole Jus.....	15
1.3.5 Dobrovolník a dobrovolnický program v Jus	16
2. EMPIRICKÁ ČÁST.....	17
2.1 METODOLOGICKÝ PŘÍSTUP	17
2.1.1 Výběr metody	17
2.1.2 Realizace rozhovorů.....	18
2.1.3 Sběr dat	19
2.1.4 Charakteristika respondentů.....	20
2.2 ETIKA VÝZKUMU	23
2.3 ANALÝZA	24
2.4 INTERPRETACE DAT	25
Náplň práce	32
Rozsah aktivit	33

Vztah k Jus	33
Náročnost práce	34
Negativa a pozitiva práce a činnosti v Jus	35
Přání a doporučení	36
Postavení.....	37
2.4.5 Konkrétní zážitky.....	38
ZÁVĚR	43
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	48
Literatura a elektronické zdroje:	48
Internetové zdroje:.....	49
Legislativa:.....	51
SEZNAM PŘÍLOH:	52
Příloha č. 1 - Návrh polostrukturovaného rozhovoru pro asistenty a dobrovolníky.....	53
Příloha č. 2 - Ukázka rozhovoru – transkripce rozhovoru s Janou	56

ÚVOD

"Není důležité člověku, aby žil dlouho, ale aby člověk byl uspokojen svým způsobem života a šťasten svým konáním. Je-li v tomto štěstí člověka obsažen i kousek štěstí jiných, pak je život krásný¹." MUDr. Rudolf Jedlička

Integrace lidí s handicapem do běžného života a přirozeného sociálního prostředí patří mezi jedny ze základních pilířů moderní společnosti. Toto téma se v dnešní době řadí mezi stále velmi aktuální a problematika integrace není uspokojivě dořešena. Dříve byli handicapovaní umísťováni v ústavech, drženi v izolaci a stranou od „běžné“ majoritní společnosti. Dětem s handicapem bývalo často dovoleno vzdělávat se pouze ve speciálních školách, někdy jim bylo vzdělání přímo odepíráno¹. Dnes se tendence společnosti krok za krokem mění a objevují se snahy vytvářet pro děti s handicapem inkluzivní prostředí². Postupem času dochází jak k legislativním změnám, tak i ke změnám v postojích společnosti, která se staví těmto trendům více otevřeně. I přes tyto transformace se bohužel stále objevují případy, kdy někteří jedinci osoby s handicapem nepřijímají. Někteří rodiče nepovažují za vhodné, aby jejich děti chodily do mateřské školy spolu s handicapovaným dítětem, jiní kupříkladu sepisují petice proti tomu, aby bylo v jejich městě postaveno chráněné bydlení. Takové chování jednotlivců nás upozorňuje na rezervy, které ve vztazích k handicapovaným máme. I nadále je tím pádem třeba působit na „majoritní“ společnost, aby došlo k hlubšímu a opravdovému přijetí lidí se speciálními potřebami. Je žádoucí, aby všichni přijímali heterogenitu společnosti jako samozřejmou. Integrace lidí se speciálními potřebami je proces a do budoucna můžeme dosáhnout zlepšení situace a společenského klimatu, pouze pokud se zaměříme na řešení problémů, které naší společnosti brání v jejím celkovém, především sociálním, vývoji. V oblasti integrace handicapovaných by to bez pomoci nás, zdravých lidí, bylo velmi obtížné, ne – li nemožné.

Nedílnou součástí takovéto pomoci jsou dnes aktivity a podpora asistentů a dobrovolníků. Fungující spolupráce profesionálů (profesionálních asistentů) a dobrovolnických pracovníků, stejně jako reflexe jejich zejména praktických zkušeností a

¹ Uzlová, Iva. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněným*. Praha: Portál, 2010, str:12-13.

² Otevřené, tolerantní prostředí, kde jinakost jedince není překážkou, ale zdrojem inspirace pro ostatní. Více Uzlová, Iva. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněným*. Praha: Portál, 2010, str:18-19.

jejich vzájemné předávání, patří mezi jedny ze základních předpokladů ke zdokonalování potřebné péče o handicapované jednotlivce.

Dobrovolnické aktivity a práce asistentů pedagoga reprezentují stále nedoceněnou součást společenského života. O tom, kdo je to dobrovolník, má nejširší veřejnost představu ve většině případů takovou, že se jedná o člověka pomáhající druhému člověku bez nároku na finanční odměnu, ale povědomí široké veřejnosti o tom, kdo je to asistent pedagoga a jakou činnost vykonává, není uspokojivé. Stává se, že lidé asistenta pedagoga zaměňují s osobním asistentem, který se však neřadí mezi pedagogické pracovníky a jeho náplň práce je tomu tím pádem uzpůsobena. Někteří o existenci pracovní pozice asistenta pedagoga ani nevědí. Tato skutečnost tvoří jeden z důvodů, proč jsem se rozhodla ve své práci věnovat právě asistentům a dobrovolníkům.

Jako téma své bakalářské práce jsem zvolila shody a rozdíly ve zkušenostech asistentů a dobrovolníků, kteří působí v Jedličkově ústavu a školách v Praze (dále jen „Jus“). Zaměření bakalářské práce na téma asistence a dobrovolnictví jsem si vybrala také na základě svých praktických zkušeností s činností dobrovolníka v Jus, kde již dva roky pracuji s handicapovanými dětmi na základní škole. Zároveň i z toho důvodu, že mě problematika asistence a dobrovolnictví dlouhodobě zajímá a myslím si, že je důležité na ni upozorňovat.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 DOBROVOLNICTVÍ

Terminologie dobrovolnictví není doposud ujasněna a všeobecně ukotvena, avšak dle práce Tošnera a Sozanské³ se jedná o jednu ze dvou forem dobročinnosti. Za druhou formu je považováno dárcovství. Z hlediska terminologie je u dobrovolné činnosti důležité odlišit veřejně prospěšné dobrovolnictví, jehož jednou formou se zabývá tato bakalářská práce, od občanské výpomoci a vzájemně prospěšného dobrovolnictví.

1.1.1 Rozdělení a definování dobrovolnictví

Co tedy pojem dobrovolnictví zahrnuje? Obecně platí, že dobrovolnictví je jakákoliv činnost, kterou daný jedinec - dobrovolník vykonává ve svém volném čase, bez nároku na finanční odměnu a v neposlední řadě na základě svojí vlastní dobré vůle. Podle Tošnera a Sozanské⁴ je možné dobrovolnickou činnost blíže klasifikovat ve třech podobách a to konkrétně jako:

1. Občanskou výpomoc - zaměřující se převážně na pomoc v rámci rodiny, příbuzenstva či v rámci sousedství (někdy se hovoří i o tzv. sousedské výpomoci)
2. Vzájemně prospěšné dobrovolnictví - dobrovolná činnost probíhající v rámci určité komunity (v obci, kolem sportovního klubu atd.)
3. Veřejně prospěšné dobrovolnictví - tj. dobrovolnictví organizované dobrovolnickými centry a nebo neziskovými organizacemi

První dvě podoby - občanská výpomoc a vzájemně prospěšné dobrovolnictví vznikaly spontánně, zatímco veřejně prospěšné dobrovolnictví je cíleně koncipováno jako zdroj pomoci pro zejména neziskové i jiné organizace a kromě některých podobných rysů jako má občanská výpomoc ho vymezují i další charakteristiky.

³ Tošner, Jiří, Sozanská, Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002, str: 36.

⁴ Tamtéž

Někteří autoři vnímají dobrovolnictví v užším slova smyslu a jejich definice rovnou vylučují aktivity zaměřené na okruh příbuzných a nebo si stanovují jako podmínku obecnou prospěšnost či další jiné parametry⁵. Frič a Pospíšilová uvádějí jako příklad definici L.A. Pennera, který charakterizuje dobrovolnictví jako „*dlouhodobé, plánované a svobodně zvolené prosociální chování ve prospěch cizích druhých osob, které se odehrává v kontextu organizace*“⁶.

Dobrovolnictví můžeme dále členit na dva základní typy a to na dobrovolnictví neformální a formální. Podle Friče a Pospíšilové bývá neformální dobrovolnictví zpravidla definováno pouze jako prostá negace formálního: „*trvajících, neplacených služeb, které jednotlivci poskytují mimo formální strukturu organizace*“⁷. Většina výzkumů týkajících se dobrovolnictví se zaměřuje na formální dobrovolnictví tzv. na dobrovolnictví zaštiťované konkrétní organizací či institucí.

V rámci veřejně prospěšného dobrovolnictví se role dobrovolníka vymezuje organizací tak, aby se na ní mohl příjemce pomoci spolehnout. Místem uplatnění jsou pro dobrovolníky hlavně nestátní neziskové organizace. Tošner k tomu dodává: „*Dobrovolnictví je často profesionálně organizováno, aniž by ztratilo svoji spontaneitu. Je pravidelným a spolehlivým zdrojem pomoci pro organizaci, která s dobrovolníky spolupracuje, a zároveň zdrojem nových zkušeností, zážitků i příležitostí pro osobní růst dobrovolníků*“⁸. Současně by dobrovolník působící v organizaci neměl nahrazovat funkci profesionála a neměly by mu být svěřovány takové činnosti, které ostatní nechtějí vykonávat.

Dobrovolnictví lze rozdělit do několika typů na příklad na základě role, kterou dobrovolník v organizaci hraje anebo na základě délky trvání jeho dobrovolnické činnosti.

⁵ Frič, Pavol, Pospíšilová, Tereza a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Hestia, 2010, str: 10.

⁶ Penner, L.A. in Frič, Pavol, Pospíšilová, Tereza. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Hestia, 2010, str: 10.

⁷ Finkelstein, Brannick in Frič, Pavol, Pospíšilová, Tereza. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Hestia, 2010, str:11.

⁸ Tošner, Jiří, Sozanská, Olga. *Dobrovolníci a metodiky práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002, str:37.

Frič a kolektiv⁹ dělí dobrovolnictví podle důležitosti dobrovolnické činnosti¹⁰ pro neziskové organizace do tří typů a to na:

1. Typ 1 - organizace, jejichž chod je na činnosti dobrovolníků přímo závislý – vedle malého počtu profesionálů je zde velké množství dobrovolníků, kteří se podílejí na hlavní činnosti organizace. Jako příklad můžeme uvést mezinárodní humanitární organizaci Adra¹¹.
2. Typ 2 - organizace, kde dobrovolníci vykonávají stejnou činnost jako zaměstnanci, ale chod organizace na nich není přímo závislý. Dobrovolníci zde pomáhají snižovat finanční náklady organizace na její provoz. Jedná se např. o domov Sue Ryder¹² a další zařízení sociální a zdravotní péče.
3. Typ 3 - organizace, kde není činnost dobrovolníků pro chod nepostradatelná, ale pomáhá snáze naplňovat cíle organizace a zkvalitňuje poskytované služby. Jedná se převážně o volnočasové aktivity. Jako příklad můžeme uvést přítomnost dobrovolníků při volnočasových aktivitách neziskové organizace Fokus¹³.

Veřejně prospěšné dobrovolnictví můžeme dělit z hlediska délky jeho trvání¹⁴ na:

1. Dobrovolnickou činnost při jednorázových akcích – dobrovolník pomáhá nárazově, nemá více času než několikrát za rok.
2. Dlouhodobou dobrovolnickou činnost – Dobrovolník poskytuje svoji pomoc pravidelně a opakovaně po předem domluvenou dobu.
3. Dobrovolnou službu – dlouhodobý dobrovolný závazek týkající se často pomoci na misi v jiné zemi.

⁹ Frič, Pavol a kol. . *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice. Výsledky výzkumu NROS a AGNES*. Praha: NROS, 2001, str:103.

¹⁰ Tošner a Sozanská doporučují vyhýbat se slovnímu spojení dobrovolná práce, protože pojem práce má úzkou vazbu na činnost prováděnou za výtěžek. In Tošner, Jiří, Sozanská, Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002, str:37.

¹¹ ADRA [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: < <http://www.adra.cz/adra/kdo-jsme>>

¹² Domov Sue-Ryder [online]. c2012 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: < <http://www.sue-ryder.cz/organizace.html>>

¹³ Fokus [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: < <http://www.fokus-praha.cz/o-fokusu-praha>>

¹⁴ Tošner, Jiří, Sozanská Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002, str:40.

S dobrovolnickou činností se v České republice můžeme nejčastěji setkat v nestátních neziskových organizacích, které působí v následujících oblastech¹⁵:

1. Ochrana životního prostředí – Děti země (Nezisková organizace, vzniklá již v roce 1989 v Praze, se zaměřuje na ochranu přírody a životního prostředí v jednotlivých regionech, kde provozuje tématicky zaměřené kluby¹⁶), Greenpeace (Nezávislá mezinárodní ekologická organizace byla založena v roce 1971. Jejím cílem je upozorňovat na současné enviromentální problémy a zasazovat se o jejich vhodná řešení¹⁷), Hnutí DUHA (Hnutí, založené v roce 1989, usiluje o vznik demokratické a svobodné společnosti, která respektuje ekologické limity a chrání přírodu¹⁸) atd.
2. Humanitární organizace a organizace na ochranu lidských práv – Člověk v tísni (Humanitární organizace byla založena v roce 1992. Jejím hlavním cílem je pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě¹⁹), Český červený kříž (Humanitární občanské sdružení, jehož česká větev funguje od roku 1993, působí v oblasti humanitární, sociální, zdravotní a zdravotně – výchovné²⁰), Organizace pro pomoc uprchlíků (Nezisková, nevládní a humanitární organizace, založená v roce 1991, pomáhá cizincům a uprchlíkům v České republice²¹) atd.
3. Sociální a zdravotní oblast – FOKUS (Nezisková organizace poskytující komplexní komunitní péči lidem s dlouhodobým duševním onemocněním v neústavních podmínkách. Fokus byl založen v roce 1990²²), Sdružení zdravotně postižených občanů a jejich přátel (Sdružení bylo založeno v roce 1995 s cílem pomáhat a podporovat zdravotně postižené jednotlivce. Od roku 2000 je členem Národní rady

¹⁵Tamtéž, str:41-43.

¹⁶Děti země [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: < <http://www.detizeme.cz/organizace.shtml> >.

¹⁷Greenpeace [online]. c2011 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: < <http://www.greenpeace.org/czech/cz/O-nas/> >.

¹⁸Hnutí duha [online]. c2012 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://hnutiduha.cz/o-nas/nase-vize/>>.

¹⁹Člověk v tísni [online]. c2006 [cit. 2012-06 -15]. Dostupné z www: <<http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=176>>.

²⁰Český červený kříž [online]. c2009 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.cervenyriz.eu/cz/kdojsme.aspx>>.

²¹Organizace na pomoc uprchlíkům [online]. c2012 [cit. 2012/06/15]. Dostupné z www: <<http://www.opu.cz/cz/o-nas/>>.

²²Fokus [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: < <http://www.fokus-praha.cz/o-fokusu-praha>>.

zdravotně postižených ČR ²³), Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové (Jeho posláním je podporovat další neziskové organizace v oblasti zdravotní, sociální, humanitární a vzdělávací. Výbor dobré vůle byl založen v roce 1990²⁴) atd.

4. Kulturní oblast – Jazzová sekce (Občanské sdružení aktivně fungovalo v letech 1971 – 1986. Zabývalo se podporou a sdružováním hudebníků a příznivců jazzu ²⁵), Art Fórum (Občanské sdružení, které navázalo na činnost Jazzové sekce ²⁶), Symposion (Sdružení pro kulturu založené v roce 1992 ²⁷) atd.
5. Sportovní a vzdělávací činnost – Sokol (Tělovýchovná organizace vznikla již v roce 1862. V dnešní době Česká obec sokolská sdružuje přibližně 190 000 členů ²⁸), AGNES (Vzdělávací organizace, založená v roce 1998, si klade za cíl zvyšovat profesionalitu neziskových organizací ²⁹), HESTIA (Působí od roku 1993 jako občanské sdružení. Hlavním posláním sdružení je propagací rozvoj a podpora dobrovolnictví ³⁰) atd.
6. Zahraniční dobrovolná služba – ADRA (Nezisková mezinárodní organizace, jejíž česká pobočka byla založena v roce 1992, se zabývá realizací humanitárních a rozvojových projektů v Evropě, Africe a Asii ³¹), Člověk v tísni, Český červený kříž atd.

²³Sdružení zdravotně postižených občanů a jejich přátel [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.brailnet.cz/szpoajp/subjekt.html>>.

²⁴Výbor dobré vůle [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.vdv.cz/o-nadaci/olga-havlova/>>.

²⁵Jazzová sekce [online]. c2008 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.unijazz.cz/cs/stranka/418-jazzova-sekce>>.

²⁶Tamtéž.

²⁷Symposion [online]. c2007 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.symposion-cz.info/>>.

²⁸Česká obec sokolská [online]. c2007 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.sokol-cos.cz/historie-sokola-F6EA>>.

²⁹AGNES [online]. c2005 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.agnes.cz/index.php?cmd=page&id=5>>.

³⁰Hestia [online]. c2012 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.hest.cz/hestia/informace-o-hestii/>>.

³¹ADRA [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.adra.cz/adra/kdo-jsme>>.

1.1.2 Dobrovolník

Dobrovolnické činnosti se dnes věnují lidé z různých věkových kategorií a profesních skupin. Tošner a Sozanská³² k tomu dále uvádějí, že se ve větších městech rekrutuje polovina dobrovolníků z řad studentů a druhá polovina z řad pracujících lidí. I nadále přetrvává platný fakt, že více než polovinu dobrovolníků tvoří ženy. Většina dobrovolníků zastupuje mladší věkové kategorie, avšak postupně přibývají i aktivní lidé důchodového věku. Dnes se dobrovolnictví věnují lidé prakticky všech profesí. V zemích, kde nebyla dobrovolnická tradice přerušena nástupem jiného politického režimu, se dobrovolnické činnosti věnují lidé všech věkových kategorií i profesních skupin.

1.1.3 Legislativní zakotvení dobrovolnické služby

Dobrovolnictví je zakotveno v zákoně č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a změně některých zákonů (Zákon o dobrovolnické službě)³³. Jedná se o úplně první právní předpis upravující status dobrovolníka v České republice. Smyslem tohoto zákona je vytvářet dobré podmínky a prostředí pro dobrovolnické aktivity v České republice. Tento zákon vymezuje pojem dobrovolnická služba, definuje jaké typy pomoci pod dobrovolnickou službu spadají, kdo může být dobrovolníkem. Jsou zde současně uvedeny náležitosti smluv mezi dobrovolníkem a organizací a mezi vysílací organizací a přijímací organizací, oblast dotací a další.

1.2 PEDAGOGICKÁ ASISTENCE A ASISTENT PEDAGOGA

1.2.1 Definice

Pedagogická asistence zahrnuje poměrně novou formu pedagogické profese ve školství³⁴. Konkrétně se jedná o podpůrnou personální službu žákům majícím speciální vzdělávací potřeby. Podle § 16 Školského zákona – (zákon č. 561/2004 Sb.) o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání³⁵, je žák se speciálním

³² Tošner, Jiří, Sozanská Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002, str:44.

³³ *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. c 2010 [citováno 2012-06-14]. Dostupné z [www: <http://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx>](http://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx).

³⁴ Mareš, Jiří, Průcha, Jan, Walterová, Eliška. *Pedagogický slovník*. Portál: 2003, str: 16.

³⁵ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. c 2006/2012, [cit. 2012-06-15]. Dostupné z [www: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>](http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf).

vzdělávacími potřebami osoba se zdravotním postižením, se zdravotním znevýhodněním a nebo se sociálním znevýhodněním.

Asistent pedagoga patří svým zařazením mezi pedagogické pracovníky. Jedná se o zaměstnance školy nebo školských zařízení, který pracuje ve třídách, kde je umístěn žák popř. žáci mající speciální vzdělávací potřeby. Asistentem pedagoga se může stát jedinec s minimálně základním vzděláním, který absolvoval akreditovaný vzdělávací program pro asistenty pedagoga. Jak ale uvádí Uzlová³⁶, najít kvalifikované síly podle litery zákona je velmi obtížné, protože finanční ohodnocení asistentů pedagoga je hluboko pod úrovní průměrné mzdy v České republice.

1.2.2 Funkce a pracovní náplň

Pracovní náplň asistenta pedagoga závisí na konkrétních potřebách a požadavcích konkrétního žáka a na situaci v dané třídě. O náplni práce rozhoduje ředitel dané školy ve spolupráci s třídním učitelem a popř. se školským poradenským zařízením. Jinak řečeno: „*Asistent pedagoga vždy pracuje pod metodickým vedením pedagoga- třídního učitele nebo učitele odborných předmětů, který zodpovídá za průběh i výsledek vzdělávání. Podporu asistentovi pedagoga poskytují i odborní pracovníci školských poradenských zařízení*“³⁷.

Teplá a Šmejkalová³⁸ charakterizují hlavní činnosti asistenta pedagoga jako:

1. Individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí
2. Individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky
3. Pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchově a vzdělávací činnosti
4. Pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáky mezi sebou
5. Pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáka

Podobně vše shrnuje i novela vyhlášky č. 73/2005 Sb. v § 7, odst. 1, která definuje, co patří mezi hlavní činnosti asistenta pedagoga. Dle jejího znění se jedná konkrétně o „*pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při*

³⁶ Uzlová, Iva. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním*. Praha: Portál, 2010, str:44.

³⁷ Teplá, Marta, Šmejkalová, Hana. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. IPPP ČR, 2007, str:15-16.

³⁸ Tamtéž, str:18.

komunikaci se žáky a zákonnými zástupci nezletilých žáků a komunitou, ze které žák pochází, podporu žáku při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc žáku při výuce a při přípravě na výuku, nezbytnou pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku poskytuje vzdělávání³⁹“.

1.2.3 Asistent pedagoga

Kdo může být asistentem pedagoga? Jak již bylo řečeno asistentem pedagoga může být jedinec s minimálně základním vzděláním a absolvovaným akreditovaným vzdělávacím programem pro asistenty pedagoga. O práci asistenta pedagoga mívají často zájem vysokoškolsky vzdělaní lidé a čerství absolventi vysokých škol. Oba jmenovaní však přistupují k této práci pouze jako k „odrazovému můstku“ pro další kariéru a rozvoj. Časté střídání asistentů pedagoga není pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami vhodné. Nejčastěji bývají přijímáni středoškolsky vzdělaní lidé, kteří si danou odbornost doplňují souběžně s výkonem práce. Dobře se osvědčují i ženy po mateřské dovolené. Co se týká osobnostních charakteristik, je pro činnost asistenta pedagoga požadována vyrovnaná, pozitivní osobnost⁴⁰.

1.2.4 Asistent pedagoga vs. osobní asistent

V praxi často splývá náplň práce asistenta pedagoga s náplní práce osobního asistenta. Osobní asistence je přitom „*terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby*“⁴¹. Náplň práce osobního asistenta, který asistuje svému klientovi ve škole, se zakládá na podpoře klientovi sebeobsluhy, osobní hygieny, stravování, během přesunů po škole i mimo ni a také v komunikaci s učiteli, spolužáky a dalšími pracovníky školy. Je tedy vidět, že se jeho náplň práce od náplně práce asistenta pedagoga teoreticky liší. V praxi často asistent pedagoga vykonává některé z činností typických pro osobního asistenta, ale jak uvádí Uzlová⁴², přesný výčet povinností a kompetencí by měl být u asistenta pedagoga součástí jeho

³⁹ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. c 2006/2012, [cit. 2012/06/15]. Dostupné z [www: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-ktou-se-meni-vyhlaska-c-62-2007-sb-ktou-se-meni>](http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-ktou-se-meni-vyhlaska-c-62-2007-sb-ktou-se-meni).

⁴⁰ Uzlová, Iva. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním*. Praha: Portál, 2010, str:44-45.

⁴¹ Tamtéž, str:23.

⁴² Tamtéž, str:45-46.

pracovní smlouvy a měly by s ním být seznámeni i učitelé, aby se předešlo případným nedorozuměním ohledně rozdělení kompetencí ve třídě.

1.2.5 Legislativní zakotvení práce asistenta pedagoga

Práce asistenta pedagoga je legislativně zakotvena ve dvou zákonech a to v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání⁴³ (Školský zákon), ve znění pozdějších předpisů⁴⁴, především zákona č. 383/2005 Sb. a zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů⁴⁵. Činnost asistenta pedagoga je specifikována ve vyhlášce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů⁴⁶.

1.3 JEDLIČKŮV ÚSTAV A ŠKOLY

Úplný název Jedličkova ústavu zní Jedličkův ústav a Mateřská škola a Základní škola a Střední škola. Jus byl zřízen Hlavním městem Prahou jako příspěvková organizace a jeho hlavní činnost je definována ve Zřizovací listině Jus⁴⁷. V současnosti poskytuje Jus služby přibližně 200 studentům a klientům⁴⁸. Ředitelem ústavu je PhDr. Jiří Pičman.

1.3.1 Historie Jus

Historie Jus sahá až do roku 1913, kdy byla 1. dubna zahájena jeho činnost⁴⁹. Na počest Prof. MUDr. Rudolfa Jedličky nesl ústav od listopadu téhož roku název Jedličkův ústav a toto jméno nese i dnes. Jus byl prvním českým ústavem svého druhu tj. prvním

⁴³ Tento zákon ustanovuje, že mohou ředitelé škol ve spolupráci s krajským úřadem zřídit ve třídě s žákem nebo žáky se speciálními vzdělávacími potřebami funkci asistenta pedagoga.

⁴⁴ V tomto zákoně nalezneme v § 2 odst.2 zmínku o tom, že přímou pedagogickou činnost vykonává asistent pedagoga.

⁴⁵ Zákony popisují, kdo může být pedagogickým pracovníkem a jakým způsobem asistent pedagoga získá odbornou kvalifikaci.

⁴⁶ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. c 2006/2012, [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>>.

⁴⁷ *Jedličkův ústav a školy* [online]. [cit. 2012-06-16]. Dostupné z www: <http://www.jus.cz/files/dokumenty/ZL_2011.pdf>.

⁴⁸ *Jedličkův ústav a školy* [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.jus.cz/zakladni-udaje?p=1>>

⁴⁹ Černá, Marcela. *Prof. Rudolf Jedlička (1869-1926) a zdravotně-sociální instituce spjaté s jeho působením*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2011, str: 46. Vedoucí bakalářské práce Prof. PhDr. Ivan Jakubec CSc.

českým ústavem starajícím se o postižené děti. Ústav byl přes 40 let provozován Spolkem pro léčbu a výchovu rachitiků a mrzáků v Praze, jehož předsedou byl právě Prof. MUDr. Rudolf Jedlička⁵⁰ O chod Jus a později primárně o ústavní školu se v té době staral pedagog František Bakule⁵¹, který byl jmenován ředitelem ústavu. Činnost Jus koncepčně vycházela ze tří pilířů: z lékařské péče, výchovy a vzdělávání a řemeslného výcviku. Zpočátku byl ústav dimenzován pro deset chovanců, avšak již prvním rokem svoji kapacitu překročil. V období 1. světové války musel Jus rozšířit svoje působení i na vojínynvalidy⁵², kterým se zde dostávalo podobné péče jako postiženým dětem. Postupně docházelo k rozvoji dílen a Jus produkoval velmi kvalitní zboží jako např. protetické pomůcky, kterých bylo v období války potřeba enormní množství. V důsledku světové hospodářské krize začal mít Jus finanční problémy a za 2. světové války byl dokonce vystěhován mimo Prahu do obce Lochovice a na jeho původním místě na Vyšehradě byla zřízena nemocnice pro německé vojáky⁵³. Aby se mohl ústav po ukončení války vrátit na své původní místo, bylo nutné přistoupit k rozsáhlé rekonstrukci - většina budov byla zničena bombardováním. V 80. letech hrozilo, že bude ústav přesunut na periferii Prahy, ale nakonec se žádný z těchto návrhů nerealizoval, a tak můžeme i dnes najít Jus na svém původním místě na pražském Vyšehradě.

1.3.2 Prof. MUDr. Rudolf Jedlička a jeho význam

Rudolf Jedlička se narodil 20. února 1869 v Lysé nad Labem⁵⁴ do rodiny panského a obvodního lékaře. Již při studiu na základní škole a na českém Akademickém gymnáziu se začal projevovat jeho zájem o přírodní vědy a fyziku. Po odmaturování byl přijat na medicínu, kde první roky teoretického studia strávil primárně činností pro studentskou biologickou a histologickou společnost. Rudolf Jedlička se během vysokoškolských studií zajímal převážně o chirurgii a 28. července 1895 promoval jako doktor veškerého lékařství

⁵⁰ Titzl, Boris. *Péče o tělesně postižené dítě-Sborník k 70. Výročí založení Jedličkova ústavu*. Praha: Ústav pro kulturní výchovnou činnost, 1985, str:16.

⁵¹ Titzl, Boris. *To byl český učitel František Bakule, jeho děti a zpěváčci*. Praha: Společnost Františka Bakule, 1998, str:108.

⁵² Tamtéž, str:118.

⁵³ Černá, Marcela. *Prof. Rudolf Jedlička (1869-1926) a zdravotně-sociální instituce spjaté s jeho působením*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2011, str: 46. Vedoucí bakalářské práce Prof. PhDr. Ivan Jakubec CSc.

⁵⁴ Titzl, Boris. *Péče o tělesně postižené dítě-Sborník k 70. Výročí založení Jedličkova ústavu*. Praha: Ústav pro kulturní výchovnou činnost, 1985, str:22.

na české Karlo-Ferdinandově univerzitě⁵⁵, kde později působil i jako pedagog. V roce 1901 obhájil svoji habilitační práci a získal titul docent⁵⁶. Následně byl pověřen suplováním učitelské stolice a chirurgické kliniky, kde se projevil jako velmi dobrý operatér a diagnostik známý svým laskavým přístupem k lidem. Jeho styl práce byl velmi blízky později definovanému fyziologickému operování⁵⁷. Na kvalitách Jedličkova operátérství nic neubíral ani jeho handicap – amputace prstů na jeho levé ruce, ke které došlo následkem ozařování radiovou solí. Rudolf Jedlička používal radiovou sůl k léčebnému ozařování již rok po jejím objevení, stejně tak ani ne rok po objevení paprsků X začal rentgenovat a stal se tak zakladatelem české lékařské rentgenologie a radiologie⁵⁸. Později také zafinancoval první rentgenový přístroj pro chirurgickou kliniku v Praze, i když jeho cena přesáhla Jedličkův celoroční plat⁵⁹. V roce 1907 mu byla udělena mimořádná profesura. Rudolf Jedlička byl za svého života členem mnoha spolků, stejně tak i Spolku pro léčbu a výchovu rachitiků a mrzáků v Praze, který v roce 1913 následně založil Jedličkův ústav. O rok později Jedlička inicioval otevření Pražského sanatoria, které bylo ve své době nejmodernějším zařízením svého druhu⁶⁰. Sanatorium mělo za cíl poskytovat zdravotní služby a péči nejširším vrstvám společnosti a sám Jedlička zde operoval mnoho nemajetných lidí zdarma a ústav finančně podporoval. Za První světové války Jedlička vedl 3. záložní nemocnici v Praze a působil jako hlavní chirurg nemocničního oddělení Červeného kříže. V tomto období položil základ dnešní celostní rehabilitace⁶¹. Vrcholem Jedličkovy vědecké kariéry bylo jeho jmenování řádným profesorem chirurgie (1921) a o několik let později i rentgenologie a radiologie. Bohužel právě Jedličkovy mnohaleté rentgenologické pokusy, které prováděl na vlastním těle, zapříčinily řadu jeho nemocí. Postupem let se k nim vlivem hektického a fyzicky i psychicky náročného životního stylu

⁵⁵ Titzl, Boris. *To byl český učitel František Bakule, jeho děti a zpěváčci*. Praha: Společnost Františka Bakule, 1998, str: 106.

⁵⁶ Titzl, Boris. *Péče o tělesně postižené dítě-Sborník k 70. Výročí založení Jedličkova ústavu*. Praha: Ústav pro kulturní výchovnou činnost, 1985, str:23.

⁵⁷ Tento termín použil Prof. F. Burian, jedná se o soubor pravidel jejichž dodržování má za cíl tzv. atraumatické operování.

⁵⁸ Titzl, Boris. *To byl český učitel František Bakule, jeho děti a zpěváčci*. Praha: Společnost Františka Bakule, 1998, str: 106.

⁵⁹ Tamtéž, str:107.

⁶⁰ Černá, Marcela. *Prof. Rudolf Jedlička (1869-1926) a zdravotně-sociální instituce spjaté s jeho působením*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2011, str: 15. Vedoucí bakalářské práce Prof. PhDr. Ivan Jakubec CSc

⁶¹ Titzl, Boris. *To byl český učitel František Bakule, jeho děti a zpěváčci*. Praha: Společnost Františka Bakule, 1998, str: 106.

přidružily i další onemocnění jako např. angina pectoris, a tak Rudolf Jedlička 26. října 1926⁶² zemřel. Jeho jméno bylo vyryto na památník určený obětem rentgenového a radiového záření v Hamburku.

1.3.3 Činnost Jus a základní škola

Jus je příspěvkovou organizací poskytující sociální a školské služby zacílené na mladé lidi s tělesným postižením v období jejich školní docházky a během přípravy na jejich budoucí povolání. Jus si klade za cíl připravovat mladé lidi s tělesným postižením na samostatný život a to jak formou vzdělávání, tak i nabídkou forem komplexní rehabilitace a poradenských služeb, dále pomoci jejich integraci⁶³ do běžného života a přirozeného sociálního prostředí za pomoci tranzitního programu⁶⁴. Jus svým klientům a studentům nabízí služby v oblasti vzdělávání: mateřská škola, speciální a praktická základní škola, střední školy, gymnázium, praktická škola a středisko praktického vzdělávání, v oblasti mimoškolních a volnočasových aktivit, krátkodobé pobyty a ambulantní služby pro děti z běžných škol.

Jak uvádí Rukověť Jus⁶⁵ nejvíce rozšířenou diagnózou je u klientů a studentů Jus dětská mozková obrna⁶⁶, kterou trpí až 49% z nich. Další onemocnění jako jsou např. svalová dystrofie⁶⁷ a nebo pórúrazové a pooperační postižení centrální nervové soustavy nejsou tolik početně zastoupena.

Základní škola Jedličkova ústavu se řadí k bezbariérovým vzdělávacím zařízením, které svým žákům nabízí širokou škálu terapií dle jejich individuálních potřeb. Třídy jsou koncipovány pro práci v menších skupinách a z tohoto důvodu je kapacita třídy určena na maximálně deset žáků. Základní škola v případě zájmu rodičů otevírá i tzv. přípravný

⁶² Černá, Marcela. *Prof. Rudolf Jedlička (1869-1926) a zdravotně-sociální instituce spjaté s jeho působením*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2011, str: 15. Vedoucí bakalářské práce Prof. PhDr. Ivan Jakubec CSc

⁶³ „Přístupy a způsoby zapojení žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami do hlavních proudů vzdělávání a do běžných škol“. Průcha, Jan, Walterová, Eliška, Mareš, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, str:87.

⁶⁴ Jedná se program realizovaný ve spolupráci se sdružením Asistence. Tento program mladé lidi s postižením cíleně připravuje na začlenění do běžného prostředí za pomoci nácviku cílených činností, které mají studenta motivovat k jeho začlenění, pomoci mu vytvářet mechanismy, které přechod do běžného života umožňují atd.

⁶⁵ Kárová, Helena a kol., *Nejčastější diagnózy a projevy klientů v Jus in Rukověť pracovníka v přímé péči o žáky a klienty Jus*, Praha: Jedličkův ústav a školy, 2009, str:6.

⁶⁶ Poruchy vývoje motorických částí mozku nebo jejich jiné poškození způsobující převážně poruchy hybnosti.

⁶⁷ =myopatie, progresivní svalové onemocnění spojené s úbytkem svalové tkáně.

ročník, kam mohou nastoupit děti s odkladem školní docházky. Žáci přípravného ročníku mají možnost osvojit si školní návyky, což jim má následně usnadnit přechod do první třídy základní školy. Základní škola vyučuje podle vzdělávacího programu „Společně proti bariérám“⁶⁸. Žáci absolvují kromě standardní výuky i fyzioterapii, logopedická cvičení, ergoterapii a v případě doporučení lékaře i hipoterapii. Činnost všech odborných pracovníků Jus je koncipována jako týmová práce. Pro každého žáka bývá stanoven jeho vlastní tým skládající se ze tří nebo čtyř odborníků, často ve složení pedagog, vychovatel, fyzioterapeut a ergoterapeut, přičemž jeden z těchto odborníků působí zároveň jako koordinátor týmu. Úkol každého tohoto týmu zní: „*definovat potřeby, navrhnout rehabilitační program, realizovat jej, reagovat na změny*“⁶⁹. Tým má k dispozici dokumentaci dítěte a v případě potřeby se schází s rodiči dítěte a dalšími odborníky. Svému žákovi tým píše výroční dopisy, kde shnuje výsledky v plnění rehabilitačního plánu a nastiňuje mu další dílčí cíle. Všichni pracovníci se svojí činností snaží podporovat v žácích jejich samostatnost, zaměřují se primárně na jejich silné stránky osobnosti a na schopnosti kompenzovat postižení. Za pomoci rehabilitace se snaží podporovat schopnost zapojení se do běžného života a celkově repektují potřebu svých žáků a studentů i dalších mladých lidí s postižením: „*sdílet zkušenosti i problémy s lidmi v podobné situaci, pobývat čas od času spolu, mít možnost hodnotit sama sebe v rámci přiměřené referenční skupiny vrstevníků*“⁷⁰.

1.3.4 Asistent pedagoga na základní škole Jus

Asistent pedagoga se během výuky podílí na práci ve třídě podle pokynů učitele. O přestávkách aktivně pomáhá a asistuje studentům při denních činnostech zahrnujících svačení, osobní hygienu a nebo při převozu na jiná pracoviště dle daného rozpisu. Po dohodě s pedagogem převáží studenty do dílen, bazénu a dalších specializovaných pracovišť, kde jim pomáhá během další výuky a aktivit. Každý asistent pedagoga uzavírá s Jus individuální smlouvu tzn., že činnost každého asistenta se může odlišovat typem a rozsahem aktivit. Není tedy výjimkou, že v jedné třídě působí více asistentů pedagoga.

⁶⁸ Jedličkův ústav a školy [online]. [cit. 2012-06-16]. Dostupné z www: < <http://www.jus.cz/typy-skol?p=4>>.

⁶⁹ Jedličkův ústav a školy [online]. [cit. 2012-06-16]. Dostupné z www: < <http://www.jus.cz/koncepce-cinnosti-JUS?p=1>>.

⁷⁰ Tamtéž.

Jako příklad lze uvést třídu, ve které působí asistentka pedagoga⁷¹ cíleně přijatá na spolupráci s jedním studentem, který není schopný komunikovat jinak než znakovou řečí. Tato asistentka pracuje převážně jako jeho tlumočnice a pro pomoc a asistenci ostatním studentům ve třídě působí další asistent pedagoga.

1.3.5 Dobrovolník a dobrovolnický program v Jus

Dobrovolníci v Jus působí hlavně na Základní škole jako asistenti učitele. Dále se své dobrovolnické činnosti věnují i v domovech mládeže, kde pomáhají jako dobrovolní vychovatelé a několik dalších se účastní aktivit v dílnách, v bazénu atd. Ve školách pomáhají podobně jako asistenti pedagoga přímo při vyučování, asistují při denních činnostech a pomáhají při převozu studentů mezi budovami. Pro učitele mohou připravovat studijní materiály a nebo se věnují drobné administrativě. Popsat činnost dobrovolníků není snadné, neboť vždy závisí na konkrétních požadavcích pedagogů a vychází se z potřeb konkrétních klientů a studentů Jus.

Dobrovolnický program v Jus aktuálně zajišťuje jedna koordinátorka dobrovolníků. Její činnost zahrnuje rozličnou škálu aktivit od náboru dobrovolníků přes jejich vedení až po ukončení spolupráce s dobrovolníky. V každém školním roce musí všichni dobrovolníci podepsat smlouvu o dobrovolnické činnosti. Jus navštěvuje v průměru 35 dobrovolníků, kteří spadají pod správu již zmíněné koordinátorky. Např. v tomto školním roce 2011-2012 se činnosti dobrovolníka ve škole věnuje 18 dobrovolníků, v domech mládeže jich působí 15 a další 2 asistují v dílně a kuchyni⁷². Z celkového počtu 35 dobrovolníků dochází 16 do Jus po celý školní rok a zbylých 19 se domluvilo na několikaměsíční spolupráci. Nejkratší doba spolupráce je stanovena na tři měsíce. Jus se nebrání ani krátkodobým dobrovolníkům, kteří již tradičně pomáhají při nárazových akcích připravovaných pro klienty jako je např. Abilympiáda⁷³.

⁷¹ Michala, 22 let, asistentka pedagoga

⁷² *E-mailová konverzace s koordinátorkou dobrovolníků Jus* [online], 2.4.2012, k.falcova@jus.cz.

⁷³ Jedná se o soutěž týkající se pracovních dovedností lidí se zdravotním nebo tělesným postižením. Mezi disciplíny patří např. malování na sklo, hraní počítačových her nebo aranžování květin.

2. EMPIRICKÁ ČÁST

2.1 METODOLOGICKÝ PŘÍSTUP

Ve svém výzkumu jsem si stanovila základní cíl a to: „Jaké jsou shody a rozdíly ve zkušenostech asistentů a dobrovolníků v Jedličkově ústavu v Praze“. V této souvislosti jsem si dopředu vytyčila tři výzkumné otázky, které budu zkoumat a to:

1. Jaké byly primární důvody respondentů a jaké jsou aktuální důvody, které je motivují k práci asistenta a činnosti dobrovolníka?
2. Jaký je pohled respondentů na rozdíly mezi asistenty a dobrovolníky v jejich postavení a konkrétních činnostech?
3. Jaké jsou konkrétní zkušenosti respondentů – asistentů i dobrovolníků?

K tomu abych vyřešila výzkumné otázky, které jsem si stanovila, jsem se rozhodla použít kvalitativní výzkum⁷⁴. Ten jsem si vybrala, z toho důvodu, že „nám pomáhá porozumět pozorované realitě⁷⁵“. Výzkumné téma, které jsem si zvolila⁷⁶, se týká konkrétních osobních zkušeností a názorů respondentů. Mým cílem bylo tomuto řádně porozumět. K hlubšímu poznání a porozumění zkušenostem a názorům několika konkrétních jedinců lze dospět pouze a jedině za pomoci kvalitativního výzkumu. Při stanovení vzorku jsem měla na paměti, že“ cílem konstrukce vzorků v kvalitativním výzkumu je reprezentovat populaci problémů⁷⁷“.

2.1.1 Výběr metody

Při výběru metody sběru dat jsem se řídila svým výzkumným tématem, neboť to v sobě nese „základní směřování výzkumného úkolu tj. o jaký z typů výzkumu se bude jednat“⁷⁸. Jako metodu svého výzkumu jsem zvolila rozhovor, který umožňuje „zjišťovat názory, pocity či postoje informátora, jeho porozumění sociální realitě, jeho prožívání

⁷⁴ Reichel, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009, str: 40.

⁷⁵ Disman, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002, str: 291.

⁷⁶ Shody a rozdíly ve zkušenostech asistentů a dobrovolníků v Jedličkově ústavu v Praze.

⁷⁷ Disman, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002, str:304.

⁷⁸ Reichel, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009, str:44.

určitých situací⁷⁹“. Tyto informace by nebylo možné zjistit jinde než právě u samotných respondentů, v mém případě u asistentů pedagoga a dobrovolníků v Jus. Rozhovory s respondenty jsem si po jejich ústním i písemném souhlasu nahrávala na diktafon. Zvolila jsem rozhovor pomocí návodu⁸⁰ neboli polostrukturované interview⁸¹ a to z toho důvodu, že jsem potřebovala všem svým respondentům položit stejný okruh témat tak, abych je mohla později mezi sebou porovnat. Rozhovor s návodem mi umožnil udržet určitou mnou stanovenou strukturu otázek a zároveň mi ponechal částečnou volnost při dotazování. Mohla jsem reagovat dle aktuální situace a v případě, že by se objevilo nové zajímavé téma, se kterým jsem dopředu nepočítala, jsem měla možnost i toto otázkami rozvíjet. Otázky jsem mohla pro každého respondenta vhodně formulovat a klást je v libovolném pořadí tak, jak se mi zdálo v danou situaci vhodné. Měla jsem připravený návod obsahující seznam okruhů a k nim příslušné otázky, které jsem dle situace a potřeby přeformulovala a doplňovala dalšími doplňujícími otázkami. Při konstrukci pracovních okruhů jsem si dávala pozor na řazení otázek⁸².

2.1.2 Realizace rozhovorů

Většina rozhovorů, které jsem realizovala se odehrávala v Ta Kavárně na Vyšehradě, která patří k Jus. To jest v neutrálním prostředí, které všichni respondenti znají. Pokud někomu z respondentů místo nevyhovovalo, nechala jsem výběr na něm a přizpůsobila jsme se. Nejdříve jsem se každému respondentovi představila, seznámila jsem ho s účelem svého výzkumu a slíbila mu anonymitu. Dále jsem ho poprosila, aby mi, pokud mu to samozřejmě nevádí, podepsal formulář písemného souhlasu a znovu jsem ho ubezpečila, že ani tento formulář nebude přílohou mojí práce a že ho nebudu nikde zveřejňovat. Zeptala jsem se, jestli mu nebude vadit, když rozhovor nahraji na diktafon a vysvětlila jsem, že tak činím z toho důvodu, aby jsem měla opravdu pečlivě zaznamenáno všechno, co mi řekne, a abych později omylem nezkreslila jím poskytnuté informace. Byla jsem si vědoma toho, že může diktafon pro někoho působit rušivě a může bránit přirozené interakci, ale myslím si, že se mi podařilo vytvořit vztah důvěry (většinu

⁷⁹ Vaňková, Markéta. *Verbální techniky dotazování*, [online] (cit. 3.6.2012). Dostupné z [www: <http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8839>](http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8839).

⁸⁰ Reichel, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009, str: 111-112

⁸¹ Vaňková, Markéta. *Verbální techniky dotazování*, [online] (cit. 3.6.2012). Dostupné z [www: <http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8839>](http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8839).

⁸² Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, str:168-169.

z respondentů jsem znala od vidění, protože sama působím jako dobrovolník v Jus) a rozhovory byly ve výsledku spontánní. Chtěla jsem, aby se respondenti cítili během rozhovoru pohodlně a proto jsem rozhovory realizovala v pro ně známém prostředí a snažila jsem se navodit přátelskou atmosféru. Při realizaci rozhovorů jsem se držela pravidel a návodu Markéty Vaňkové, které jsou popsány ve [www prezentaci „Verbální techniky dotazování“⁸³](#).

2.1.3 Sběr dat

Po seznámení respondentů s mým výzkumem jsem začala se samotným sběrem dat⁸⁴. Snažila jsem se o citlivé řazení témat tak, aby nebylo respondentům nepříjemné na některé z mých dotazů odpovídat. Všechny otázky jsem jasně a konkrétně formulovala a dávala jsem si pozor, abych se ptala vždy pouze na jednu věc a aby moje otázky nebyly zavádějící. Nejprve jsem pokládala otázky úvodní, při kterých mi šlo primárně o navázání kontaktu s respondentem. Poté jsem pokládala otázky pro respondenta neproblémové a nekonfliktní a postupně jsem se dostávala k těm náročnějším, pro výzkum klíčovým. Pokračovala jsem o něco lehčími otázkami, které byly pro výzkum stále důležité a nakonec jsem rozhovor zakončila pasportizací V průběhu celého rozhovoru jsem dbala na to, aby byl realizován v příjemné atmosféře a byla jsem si byla vědoma, že musím zastávat neutrální postoj. Pokud jsem si nebyla jistá, zda jsem jeho odpovědi dobře porozuměla, snažila jsem doplňujícími otázkami téma znovu uchopit a rozvinout. Na konec rozhovoru jsem respondentovi poděkovala jsem mu za jeho čas a znovu jsem ho ubezpečila o zachování anonymity. Nabídla jsem mu, že ho budu o výsledcích svého bádání informovat.

Hned po skončení rozhovoru jsem si do protokolu zapsala s kým jsem vedla rozhovor, kde a kdy se rozhovor uskutečnil, jak celkově probíhal, jaká byla nálada apod.

V rámci svého výzkumu jsem uskutečnila celkem deset rozhovorů - pět s asistenty pedagoga a pět s dobrovolníky. Počet respondentů jsem zvolila tak, aby to bylo zvládnutelné v rámci bakalářské práce.

⁸³ Vaňková, Markéta. *Verbální techniky dotazování*, [online] (cit .3.6.2012). Dostupné z [www: <http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8839>](http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8839).

⁸⁴ Reichel, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009, str:100-107

Co nejdříve po rozhovoru jsem provedla jeho transkripci (snažila jsem se, aby to bylo maximálně do tří dnů). Vybrala jsem si transkripci s komentářem⁸⁵, při které jsem přímo do textu zaznamenávala i projevy neverbální komunikace respondenta.

2.1.4 Charakteristika respondentů

V rámci výzkumu jsem realizovala rozhovory s deseti respondenty a to s osmi ženami a dvěma muži.. Konkrétně s pěti dobrovolnicemi, třemi asistentkami a dvěma asistenty. Ženy byly ve věku 22 až 43 let a respondenti muži byli ve věku 23 a 36 let. Z důvodu zachování anonymity neuvádím jejich pravá jména, ale pouze pseudonymy, které jsem jim přiřadila. Pro lepší pochopení textu následuje stručná charakteristika o každém z nich. Charakteristiky respondentů jsem řadila v abecedním pořadí podle pseudonymů.

Respondent č. 1 - Renáta

Renátě je 23 let. Vyrůstala v menším městě na severu České republiky se svými rodiči. Po absolvování střední školy se odstěhovala do Prahy, kde dodnes studuje vysokou školu humanitního zaměření. Renáta je bezdětná a svobodná, ale žije v několikaletém vztahu se svým přítelem. Kromě studia se věnuje práci pečovatelky o děti, doučuje angličtinu a pracuje jako hosteska na kongresech. Oba její rodiče mají středoškolské vzdělání. V rodině Renáty nikdo nepracuje v pomáhajících profesích, zato ve škole má několik známých, kteří se věnují dobrovolnictví v různých organizacích. Renáta by se i v budoucnu ráda zapojovala do dobrovolnické činnosti. V současné době si vyjednávala dobrovolnickou činnost ve speciální školce se třídou pro autistické děti.

Respondent č. 2 - Marek

Markovi je 36 let. Vyrůstal se svojí rodinou na vesnici nedaleko Prahy. Ve stejném místě žije i dnes, ale sám a ve vlastním bytě. Je svobodný a bezdětný, do budoucna by vlastní děti chtěl. Marek studuje bakalářský obor humanitního zaměření na vysoké škole a po ukončení studia by se chtěl věnovat pomáhající profesi. Nikdo z jeho rodiny a ani nikdo z jeho přátel se pomáhající profesi nevěnuje. Sám Marek v životě vyzkoušel několik odlišných profesí jako messenger a autoopravář, ale nyní by se rád věnoval sociální práci. Jeho rodiče mají základní vzdělání. Marek se po ukončení školy nechce dál věnovat

⁸⁵ Reichel, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009, str:165.

asistenci, ale rád by se posunul na vyšší odbornou pozici ve sdružení, které se věnuje seniorům.

Respondent č. 3 - Markéta

Markétě je 22 let. Vyrůstala se svými rodiči v Klatovech. Nyní žije s přítelem v Praze a studuje vysokou školu zaměřenou na jednu pomáhající profesi. Je svobodná a bezdětná. Její rodiče mají oba vysokoškolské vzdělání a pracují v oblasti soudnictví. Markéta se vedle studia a Jus věnuje ještě nárazovým brigádám. Nikdo z její rodiny se nevěnuje pomáhající profesi, ale mnoho z jejích přátel a spolužáků se věnují dobrovolnické činnosti. Markéta si právě hledá další sdružení, ve kterém by mohla pomáhat a doplňovat si svoji praxi.

Respondent č. 4 - Sylva

Sylvě je 43 let. Vyrůstala na malém městě, ale po maturitě se odstěhovala do Prahy, kde žije se svojí rodinou dodnes. S manželem mají tři děti. Před dětmi pracovala jako laborantka, v současné době studuje na vysoké škole obor speciální pedagogika a pracuje ve speciální mateřské škole. Nikdo z její rodiny se pomáhající profesi nevěnuje. Oba rodiče mají středoškolské vzdělání s maturitou. Předtím než nastoupila do Jus neměla ve svém okolí nikoho, kdo by pracoval jako asistent nebo dobrovolník. V budoucnosti by ráda vypomáhala dál, ale vzhledem k její časové vytíženosti půjde o nárazovou výpomoc.

Respondent č. 5 - Jitka

Jitce je 25let. Vyrůstala s rodiči v jižních Čechách. Nyní žije v Praze. Jitka je svobodná a nemá děti. Studovala pedagogické lyceum a hned po střední škole nastoupila do Jus jako asistentka. Jeden z jejích rodičů má vysokoškolské a druhý středoškolské vzdělání. Nikdo z její rodiny se nevěnuje pomáhající profesi, ale hodně jejích přátel ano. Jitka zatím plánuje dál pracovat v Jus jako asistentka pedagoga.

Respondent č. 6 - Michala

Michale je 22 let. Vyrůstala v Klatovech a nyní žije v Praze, kde studuje vysokou školu zaměřenou na komunikaci neslyšících a pracuje jako asistentka v Jus. Vedle Jus pracuje i jako sekretářka ve společnosti s neslyšícími zaměstnanci. Její rodiče mají střední školu s maturitou a nevěnují se pomáhající profesi. Mnozí Michaly přátelé se pomáhajícím

profesím věnují. Ona by se v budoucnosti ráda zapojila jako asistent nebo dobrovolník v dalších organizacích.

Respondent č. 7 - Daniel

Danielovi je 23let. Vyrůstal v Domažlicích a nyní žije v Praze, kde studuje vysokou školu se zaměřením na pedagogiku a pracuje jako asistent v Jus. Je svobodný a bezdětný. Jeho rodiče studovali na odborném učilišti a nikdo další z jeho rodiny se pomáhající profesi nevěnuje. Daniel má ve svém okolí několik lidí, kteří se věnují dobrovolnictví. V minulosti pracoval v gastronomii, po škole by se rád věnoval povolání pedagoga. Chtěl by se zapojovat jako dobrovolník v dalších sdruženích, ale nejdůležitější je pro něj jeho vysněné povolání učitele českého a německého jazyka.

Respondent č. 8 - Johana

Johaně je 33 let. Narodila se v Praze, kde dodnes žije se svojí matkou. Její otec je již mnoho let po smrti. Johana je svobodná a bezdětná. Její matka má středoškolské vzdělání a její otec měl vzdělání vysokoškolské. Ona sama má bakalářský titul na fakultě humanitních studií UK a ráda by začala studovat speciální pedagogiku. Dříve pracovala v obchodě, ale nyní v Asistenci o.s. doprovází vozíčkáře a dochází jako dobrovolník do Jus. Nikdo z její rodiny nepracuje v pomáhajících profesích, ale ve svém okolí má známé, kteří se věnují dobrovolnické činnosti. Johana se chce stát asistentem pedagoga primárně v Jus, kdyby to nevyšlo, tak by ráda pracovala i v jiném sdružení.

Respondent č. 9 - Jana

Janě je 24 let. Vyrůstala v menším městě a nyní žije v Praze. Zatím je svobodná a bezdětná. Oba její rodiče mají vysokoškolské vzdělání, její matka je lékařka. Jana má zatím středoškolské vzdělání a dál studuje na vysoké škole s humanitním zaměřením. Vedle školy a dobrovolnictví v Jus se věnuje příležitostným brigádám. Ve svém okolí má pár známých, kteří vypomáhají jako dobrovolníci. Ráda by si vyzkoušela dobrovolnictví i v jiných organizacích, aby získala hodně zkušeností a praxe.

Respondent č. 10 - Laura

Lauře je 22 let a studuje v Praze na vysoké škole obor zaměřený na studium cizích jazyků. V dětství žila v Praze a Berouně, kde pracují její rodiče. Oba mají vysokoškolské

vzdělání a jsou lékaři. Laura se kromě školy a dobrovolnictví v Jus věnuje učení italského jazyka. Je svobodná a bezdětná. Má přátele, kteří ve svém volnu vypomáhají handicapovanému chlapci. Pokud bude mít i nadále trochu volného času, ráda by v dobrovolnictví pokračovala jak v Jus, tak i v jiném sdružení.

2.1.4 Validita výzkumu

Pro můj kvalitativní výzkum je důležitá jeho validita⁸⁶ tzn. jeho důvěryhodnost, hodnověrnost a potvrditelnost. Z důvodu důvěryhodnosti jsem na svém výzkumu pracovala dostatečně dlouhou dobu – od listopadu 2011 až do konce března 2012. S většinou respondentů se navíc znám minimálně jeden rok. Zároveň jsem všechny postupné kroky své práce konzultovala s vedoucí mojí bakalářské práce. Rozhovor jsem si navíc dopředu vyzkoušela s jedním dobrovolníkem Jus, který mi dal zpětnou vazbu a pomohl mi najít nejasně formulované otázky. Při každém rozhovoru jsem se navíc snažila vyjasnit si s respondenty všechny sporné body.

2.2 ETIKA VÝZKUMU

V rámci svého výzkumu jsem důsledně dodržovala etická pravidla⁸⁷. Všem respondentům jsem vysvětlila cíl a průběh svého výzkumu a poprosila je o dobrovolnou účast a poskytnutí rozhovoru. Vysvětlila jsem jim, že je jejich právem účast na výzkumu odmítnout a to nejen na začátku, ale i v jeho průběhu. Respondentům, kteří s výzkumem souhlasili, jsem vysvětlila, proč chci rozhovor zaznamenat na diktafon a ověřila jsem si, jestli jim to nevadí. Popsala jsem jim ,jak budu s daty nakládat a že budu mít k původním rozhovorům přístup pouze já. Vzhledem k tomu, že jsem chtěla použít jednu transkripci rozhovoru jako přílohu své bakalářské práce, zajímala jsem se o to, jestli by mi k tomu dal někdo z respondentů souhlas a do jeho formuláře pro informovaný souhlas jsem s jeho dovolením tuto okolnost připsala. Všechny jsem ujistila, že jejich výpovědi nebudou použity proti nim.

Každému z respondentů výzkumu jsem přidělila pseudonym, abych zajistila jejich anonymitu. Seznam pseudonymů a pravých jmen respondentů a podepsané formuláře

⁸⁶ Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, str:208-209.

⁸⁷ Reichel, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, 2009, Str:175-179.

informovaného souhlasu mám u sebe pouze já a uchovávám ho oddělený od ostatních dokumentů a dat, týkajících se výzkumu. Nahrávky rozhovorů nemám uložené pod jejich jmény, ale pod čísla. Veškeré mnou pořízené dokumenty mám u sebe pouze já a část z nich viděla pouze moje vedoucí bakalářské práce.

2.3 ANALÝZA

V rámci kvalitativního výzkumu jsem analýzu dat prováděla po celou dobu jeho trvání⁸⁸. Zvolila jsem si přístup založený na segmentaci dat⁸⁹. V rámci tohoto analytického přístupu jsem transkript rozdělila na tématické jednotky, které jsem poté okódovala. Použila jsem otevřené neboli induktivní kódy, které se utváří až při analyzování dat⁹⁰. V transkriptu jsem našla tématický segment, který jsem chtěla označit a pro něj jsem vždy vymyslela kód. Začínala jsem kódy popisnými, poté jsem doplňovala kódy interpretativní⁹¹ a nakonec jsem zapisovala kódy strukturní, které „sdružují kódy popisné a interpretativní a umožňují identifikaci opakujících se témat, vzorců, vůdčích pravidel apod.“⁹². Všechny kódy jsem si zapisovala. Při úvahách nad transkripty jsem následně prováděla poznámkování, při kterém jsem zapisovala svoje úvahy o jednotlivých kódech i jejich možných vztazích⁹³.

Aby se mi s daty lépe pracovalo-tzn. abych si je přehledně zobrazila a snadněji našla pravidelnosti mezi nimi, využila jsem i metodu rámcové analýzy⁹⁴, která se mi pro moji analýzu zdála vhodná.

⁸⁸ Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, str:223.

⁸⁹ Heřmanský, Martin. *Kvalitativní analýza dat* [online] (cit. 3.6.2012). Dostupné z [www: <http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388>](http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388).

⁹⁰ Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, str:247

⁹¹ Heřmanský, Martin. *Kvalitativní analýza dat* [online] (cit. 3.6.2012). Dostupné z [www: <http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388>](http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388).

⁹² Heřmanský, Martin. *Kvalitativní analýza dat* [online] (cit. 3.6.2012). Dostupné z [www: <http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388>](http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388).

⁹³ Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, str:256.

⁹⁴ Umožňuje přehledné zobrazení dat jednotlivých případů a tím pádem usnadňuje hledání pravidelností v datech in Heřmanský, Martin. *Kvalitativní analýza dat* [online] (cit. 3.6.2012). Dostupné z [www: <http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388>](http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388).

2.4 INTERPRETACE DAT

V rámci realizovaných rozhovorů jsem se zaměřila na zkoumání tří základních rovin :

1. primární a aktuální důvody, proč se asistenti pedagoga a dobrovolníci rozhodli věnovat práci a činnosti v Jedličkově ústavu
2. reflexe rozdílů mezi asistenty a dobrovolníky
3. konkrétní zážitky

2.4.2 Primární důvody

Primární důvody, proč se asistenti a dobrovolníci z mého výzkumu věnují práci a činnosti v Jus, se rozpadají do tří věcným obsahem a četností zastoupení odlišných skupin (kategorií).

V první skupině jsou důvody, na kterých se v zásadě všichni respondenti shodli, respektive všichni o nich hovořili. Jinak řečeno každý oslovený respondent tyto důvody jako právě ty primární uvedl. Jednalo se o „nové zážitky, zkušenosti a kontakty“. *„Těšila jsem se, že se dozvím nové informace a že poznám nové lidi, ať už v kolektivu pracovníků, tak i děti⁹⁵“*. *„Bylo jasné, že mi tato práce dá hodně zkušeností...⁹⁶“*. *„...chtěla jsem poznat životy handicapovaných a proniknout do jejich světa⁹⁷“*. *„Tak určitě jsem čekala spoustu nových zážitků a zkušeností...čekala jsem, že se naučím lepší komunikaci, a poznám nové fajn lidi⁹⁸“*. *„Myslela jsem si, že se trochu naučím pracovat s postiženejma dětma...no a že poznám hodně nových lidí⁹⁹“*. *„Těšil jsem se na poznávání nových lidí...nejenom v rámci žáků, ale i toho personálu, svých kolegů. Si myslím, že to je taková zajímavá zkušenost¹⁰⁰“*. Uvedené výpovědi včetně dalších shodného obsahu dokumentují , že zásadní primární důvody, které k práci a činnosti motivují všechny respondenty jsou „nové zážitky, zkušenosti a kontakty“.

Druhou skupinou primárních důvodů představují výpovědi, které se již netýkaly bez výjimky všech respondentů, nicméně se v rozhovorech s asistenty i dobrovolníky

⁹⁵ Renáta, 23 let, dobrovolnice

⁹⁶ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

⁹⁷ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

⁹⁸ Jitka, 25 let, asistentka pedagoga

⁹⁹ Jana, 24 let, dobrovolnice

¹⁰⁰ Marek, 36 let, asistent pedagoga

vícekrát opakovaly. Jednalo se o „obohacení“, „altruismus“ a „získávání praxe“. Jako zdroj „obohacení“ se jeví ruku v ruce práce s dětmi a smysluplné trávení volného času. „*No já jsem to brala jako dobrou náplň volného času, jako něco, co mě může hodně obohatit...a dát ti nový rozměr¹⁰¹“.* „*Práci s dětmi beru jako obohacení mého života¹⁰²“.* „*Chtěla jsem sedět ve třídě s žáčky a vést jim ruku...myslím, že je to dobrá náplň volného času...¹⁰³“.* „*...těšila jsem se na děti, že si budeme hrát a vrátím se do dětských let...no a chtěla jsem efektivně využít svůj volný čas¹⁰⁴“.* „*Líbila se mi tato práce, protože jsem v ní viděla smysl, je to užitečná věc¹⁰⁵“.* U „altruismu“, který je dalším důležitým vysvětlením v této skupině primárních důvodů, lze rozdělit respondenty na dva typy. Na jedny, kteří chtěli vždy pomáhat ostatním. „*Já se stala dobrovolníkem, protože jsem chtěla pomáhat dětem, já vůbec ráda pomůžu lidem, co potřebují. Kdybych jim nepomohla, vyčítala bych si to¹⁰⁶“.* „*...když jsem viděla někoho s handicapem, tak jsem mu chtěla nějakým způsobem pomoci¹⁰⁷“.* A druhé, kteří svůj život považují za šťastný a naplněný a rádi by to vrátili tím, že budou pomáhat někomu méně šťastnému, zdravému atd. „*Já jsem často takhle s dětma při procházkách na Vyšehradě potkávala děti na vozíčkách nebo vůbec tělesně handicapované, tak jsem jako přemýšlela, jak jim pomoci...já musím zaklepat, že mám fungující rodinu a zdravé děti a chtěla jsem to takhle nějak vrátit a někomu dalšímu pomoci...chtěla jsem být užitečná¹⁰⁸“.* Některé respondenty do Jus dovedla potřeba „získat praxi“ pro stávající vzdělání nebo profesi. „*Ted' to bude asi znít blbě, ale já jsem se k dobrovolnictví rozhoupala až když jsem sháněla praxi, kterou jsem potřebovala pro přijetí na vysokou školu...vím, že s praxí z Jedle je vaše šance na přijetí docela velká. Hodně se taková praxe cení, alespoň mi to teda všichni říkali a znala jsem i osobně pár lidí, co se s takovou praxí dostali i na velmi žádané obory¹⁰⁹“.* Respondenti byli také vedeni potřebou „získat praxi“ pro budoucí vzdělání nebo profesi „*...do budoucna bych byla ráda dětská*

¹⁰¹ Renáta, 23 let, dobrovolnice

¹⁰² Sylva, 43let, asistentka pedagoga

¹⁰³ Johana, 33 let, dobrovolnice

¹⁰⁴ Laura, 22 let, dobrovolnice

¹⁰⁵ Jitka, 25 let, asistentka pedagoga

¹⁰⁶ Johana, 33 let, dobrovolnice, Jana, 24 let, dobrovolnice - „*Říkala jsem si, že takhle bych mohla být pro někoho užitečná...vždy jsem se chtěla věnovat lidem a pomáhat“.*

¹⁰⁷ Markéta, 22 let, dobrovolnice

¹⁰⁸ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga, Renáta, 23 let, dobrovolnice - „*Vždycky jsem se hodně zajímala o ostatní lidi...o druhé lidi, kteří třeba neměli v životě až takové štěstí a nejsou například zdraví... Myslím, že každý, kdo je zdravý a žije tak nějak normálně, by se měl snažit pomáhat“.*

¹⁰⁹ Renáta, 23 let, dobrovolnice

psychiatricka, tak je to pro mě i praxe¹¹⁰“. „...chtěla jsem se věnovat psychologii, kde je potřeba mít nějakou praxi¹¹¹“. „Já jsem chtěla být učitelka a tak jsem chtěla trochu proniknout tady do toho systému...vyzkoušet si práci asistenta pedagoga tj. podílet se na přípravě na výuky atd.¹¹²“. „Bylo mi jasné, že mi tato práce dá hodně zkušeností a praxe. Já se připravuji na povolání pedagoga a viděl jsem to jako šanci ...zkusit si vzdělávací proces v praxi¹¹³“. „Když jsem se přestěhovala do Prahy, tak jsem vedle školy chtěla mít ještě vlastní praxi...řekla jsem si, že to zkusím¹¹⁴“. „Myslela jsem si, že tady získám praxi, že se naučím pedagogickým schopnostem¹¹⁵“.

Třetí skupinu primárních důvodů proč se asistenti a dobrovolníci rozhodovali věnovat práci a činnosti v Jus tvořily nejružnější více méně individuální či málo čtené motivy. Jednalo se např. o možnost letních prázdnin („líbilo se mi, že jsou u této práce letní prázdniny¹¹⁶“), najít novou náplň po mateřské dovolené(„těšila jsem se na změnu, protože já jsem nastupovala hned po mateřské¹¹⁷“), naučit se větší toleranci a flexibilitě(„od práce s dětmi jsem čekala, že se naučím víc přizpůsobovat, že budu víc flexibilní a tolerantní¹¹⁸“), změnu hodnot („čekala jsem, že to změní můj pohled na život, že si budu třeba víc vážit toho, co mám¹¹⁹“) apod. Respondenti se při výběru organizace také zajímali o to, jak jim bude vycházeno časově vstříc. Někteří z nich se věnují studiu na vysoké škole a potřebují si svojí práci a činnost přizpůsobovat školním povinnostem. „Já si vlastně dodělávám vysokou školu, takže jsem hledal práci, kde to půjde skloubit... a pozice asistenta pedagoga je výhodná pro studium... je hodně volná, je v tom studijní volno, takže se dá pěkně studovat při této práci¹²⁰“. „No já jsem v té době hledal práci, kterou bych mohl dělat i při studiu...¹²¹“....mohla jsem se tady domluvit na určitých časových podmínkách, které mi vyhovovaly, jak mně, tak i druhé straně...¹²²“ .

¹¹⁰ Laura, 22 let, dobrovolnice

¹¹¹ Markéta, 22 let, dobrovolnice

¹¹² Michala, 22let, asistentka pedagoga

¹¹³ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

¹¹⁴ Jana, 24 let, dobrovolnice

¹¹⁵ Johana, 33 let, dobrovolnice

¹¹⁶ Jitka, 25 let, asistentka pedagoga

¹¹⁷ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

¹¹⁸ Renáta, 23 let, dobrovolnice

¹¹⁹ Renáta, 23 let, dobrovolnice

¹²⁰ Marek, 36 let, asistent pedagoga

¹²¹ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

¹²² Markéta, 22 let, dobrovolnice

Specifickým motivem, o kterém respondenti ve svých výpovědích hovořili a který nelze zařadit ani do jedné z výše zmíněných kategorií je dobrá pověst a známost Jus. „*Já jsem šla do Jedle i z toho důvodu, že je to známý ústav...*¹²³“. Jaroslav: „*...a taky Jus má prostě svoje jméno...*¹²⁴“. „*Jedním z důvodů bylo taky to, že si myslím, že má Jedličkárna poměrně dlouhou tradici a dobré jméno*¹²⁵“. „*...brala jsem Jus jako veliký pojem na poli speciálního školství*¹²⁶“.

Pokud porovnáme důvody asistentů a dobrovolníků, tak lze říci, že dobrovolníci obecně od své činnosti v Jus očekávali více než asistenti. Kromě „nových zážitků, znalostí a kontaktů“, což je motiv společný všem, dobrovolníky lákalo hlavně „získání praxe“. Zde je ovšem třeba zdůraznit, že většina dobrovolníků vyhledala praxi ze své vlastní iniciativy (nemají ji ve škole povinnou) a berou ji jako rozšíření svých znalostí. Pouze jedna dobrovolnice¹²⁷ ji potřebovala kvůli přijímacím zkouškám. Asistenti toho očekávali obecně méně. Jako jejich hlavní motiv se jeví „nové zážitky, zkušenosti a kontakty“ a „obohacení“.

2.4.3 Aktuální důvody

Aktuální důvody asistentů a dobrovolníků, kteří se věnují práci a činnosti v Jus, a které jsem oslovila v rámci mého výzkumu, se dělí podobně jako v případě primárních důvodů do tří odlišných tematických a početně zastoupených skupin.

Do první skupiny spadají důvody, o kterých všichni hovořili. Jinými slovy každý oslovený respondent (asistent i dobrovolník) zmíněné důvody mezi aktuální zařadil. Jedná se konkrétně o „obohacení“ a „spokojenost se vztahy a prací“, což je nová skupina, která se u primárních důvodů logicky neobjevila. Jako zdroj „obohacení“ se jeví kontakt s dětmi a personálem Jus, společně trávený čas a zážitky. „*Mám radost, když jedeme spolu na výlet a já vidím, jak jsou děti šťastné... obohacuje mě a tady ta komunikace s dětmi... mám dobrý pocit z toho, že mohu být u toho jak se děje skoro až zázrak, jak se děti s vysokým stupněm handicapu dokážou zvednout a dokážou se naučit věci, o kterých jsem si*

¹²³ Markéta, 22 let, dobrovolnice

¹²⁴ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

¹²⁵ Renáta, 23 let, dobrovolnice

¹²⁶ Michala, 22 let, asistentka pedagoga

¹²⁷ Renáta, 23 let, dobrovolnice

zpočátku mysleli, že je nezvládnou...¹²⁸“ „...přináší mi to uspokojení...když jsem s dětma a ony z toho mají radost, tak to mě naplňuje...baví mě to¹²⁹“ „Pro mě je pozitivní, že se děti do školy těší, ráno tam přijdou a ty rodiče nejsou utrápení, že sem museli děti dát. Ty děti jsou radostný...a to už člověk pozná, jestli tam přijde dítě rádo a nebo utrápený...z toho mám radost. Jsem ráda, že když potkám někoho s postižením, tak už vím ,jak mu nabídnout pomoc...kontakt s dětma mě moc obohacuje¹³⁰“ „...moc mě to tady baví...chci dělat s lidma...mě to dává novou náplň života...zajímá mě to tady čím dál tím víc...občas jsou děti jako andílci a to asi pak přijdu jako v ráji a je mi dobře¹³¹“ „Já jsem moc ráda v hodinách, užijeme si spoustu legrace. Líbí se mi naše výlety. Jsem moc ráda, že se na mě děti těší a dělá jim to dobře, když je jim věnuji. Jsem v moc fajn třídě a rozumím si s paní učitelkou a asistentkou... myslím, že spolu všichni hezky vycházíme. Můj život to rozhodně obohatilo¹³²“ „Přijde mi to tady jako zábava a baví mě to...nejlepší jsou naše výlety, když někam s dětma vyrazíme, to mě moc těší¹³³“.

V případě tématu „spokojenosti se vztahy a prací“ často zmiňovali hezké vztahy, které mají s kolegy a dětmi ve svých třídách a o tom, jak jsou se svojí prací a činnostmi spokojeni. „... letos jsem ve třídě opět s moc milou paní učitelkou a fajn asistentem...taky jsem tu navázala hezké vztahy s dětma, moc pěkně se mi s nimi pracuje...je tu moc příjemná atmosféra...našla jsem si tady přátele, to беру jako veliký bonus...¹³⁴“ „...na mě to tady působí velmi kladně, paní učitelka je ráda, že tady jsem...¹³⁵“ „...co se týká přímo mě, tak já jsem se svojí třídou a pedagogem moc spokojená, naši spolupráci vnímám velmi kladně...“ „Je tu fajn práce s dobrými lidmi...¹³⁶“ „Učitelé jsou tu moc dobří a poznala jsem tady úžasné lidi...¹³⁷“ „Ve třídě jsem moc spokojená, mám moc milou paní učitelku a i paní asistentku. Jsou to opravdu fajn ženské a ráda s nimi pracuji, hezky si spolu popovídáme. Děti jsou taky super...potkala jsem tady hodně nových lidí, většina

¹²⁸ Marek, 36let, asistent pedagoga

¹²⁹ Markéta, 22 let, dobrovolnice

¹³⁰ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

¹³¹ Johana, 33 let, dobrovolnice

¹³² Jana, 24 let, dobrovolnice

¹³³ Laura, 22 let, dobrovolnice

¹³⁴ Renáta, 23 let, dobrovolnice

¹³⁵ Markéta, 22 let, dobrovolnice

¹³⁶ Jitka, 25let, asistentka pedagoga

¹³⁷ Michala, 22 let, asistentka pedagoga

asistentů a dobrovolníků jsou moc fajn¹³⁸“. „*Vztahy máme výborné, všichni jsou moc vřelí. Chtějí, abych sem chodila a vždy mi poděkují, třeba paní učitelka, ta mi často děkuje, že tady jsem¹³⁹“.* Uvedené výpovědi respondentů včetně dalších se shodným obsahem dokumentují, že zásadní aktuální důvody ,proč se asistenti a dobrovolníci věnují práci a činnosti v Jus jsou „obohacení“ a „spokojenost se vztahy a prací“.

Druhou skupinu aktuálních důvodů prezentují výpovědi, které se již neobjevily u bez výjimky všech respondentů, nicméně se stále jedná o důvody často opakované. Jednalo se konkrétně o skupiny, které se objevily již u aktuální motivace a to „nové zážitky, zkušenosti a kontakty“, „změna hodnot“ a altruistické pohnutky“. Pro téměř každého respondenta jsou „nové zážitky, zkušenosti a kontakty“ i nadále motivem k práci a činnosti. „*Vše, co jsem se naučila o práci s handicapovanými, jsem se naučila tady a chci v tom pokračovat... ráda bych se dozvěděla ještě více informací o různých typech postižení¹⁴⁰“.* „*Je to tady pro mě cenná zkušenost. Učím se spousty nových věcí, dovedu rozeznávat chování vzhledem k určitým handicapům, dovedu s nim pracovat, eliminovat jejich negativní projevy, dovedu rozvíjet jejich pozitiva...¹⁴¹“.* „*... líbí se mi, že získávám nové zkušenosti... zkušenosti s těmito lidmi, motivuje mě to a chci se jim i dál věnovat...¹⁴²“.* „*... mám možnost vyzkoušet si tu něco nového, když třeba chybí pedagog, tak i supluji... dost často mi bývá dáváno slovo v hodinách, podílím se i na přípravě učebních materiálů, když probíráme téma, kterému rozumím... celkově se tady hodně naučím¹⁴³“.* „*...moje očekávání to tady splnilo, ještě bych ráda získala víc znalostí o handicapovaných...¹⁴⁴“.* „*...hodně se tady toho naučím, ještě bych se ráda naučila líp komunikovat s dětma...¹⁴⁵“.*

U aktuálních důvodů se „změna hodnot“ ve výpovědích vícekrát opakovala. Zatímco u primárních se objevila pouze ve výpovědi jednoho z respondentů¹⁴⁶. „*Myslím, si, že se mi za mého fungování v Jus změnil pohled na svět a jsem víc vděčná za to, co*

¹³⁸ Jana, 24 let, dobrovolnice

¹³⁹ Johana, 33 let, dobrovolnice

¹⁴⁰ Renáta, 23 let, dobrovolnice

¹⁴¹ Marek, 36 let, asistent pedagoga

¹⁴² Markéta, 22 let, dobrovolnice

¹⁴³ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

¹⁴⁴ Jana, 22 let, dobrovolnice

¹⁴⁵ Laura, 22 let, dobrovolnice

¹⁴⁶ Renáta, 23 let, dobrovolnice

mám. Člověku to dá možnost dívat se svět jinou optikou¹⁴⁷“. „...handicapovaní si nestěžují, usmívají se...občas mám taky problém, jsem se nad tím zamyslel, na co si já nebo obecně lidé stěžují? Teď se člověk dívá na svět částečně jinak, jiným úhlem pohledu a analyzuje svoje problémy v životě také jinak. To je způsobeno tím, kde se člověk pohybuje. Myslím si, že pokud mi to něco dalo, nějaký velký klad, tak to, že svět není černobílý a že mě to zbavilo povrchnosti, kterou člověk má, když je zdravý a setkává se jen se zdravými lidmi¹⁴⁸“. „Přišla jsem na to, že jsou handicapovaní úžasné osobnosti, kolikrát lepší než my ostatní...tady se změnil můj pohled na svět a na svět handicapovaných¹⁴⁹“. „Člověka to tady přivede k tomu, že by si měl víc vážit vlastního života. Dá ti to nový pohled¹⁵⁰“. „Já si myslím, že ta zkušenost může člověka hodně změnit. Ono ty problémy, co my často řešíme, jsou fakt malicherné. Člověk se tady může naučit hodně o sobě¹⁵¹“. „Uvědomuji si spoustu věcí. Víím, že řeším banality, oni to mají mnohem těžší a přitom žijí často šťastnější život¹⁵²“.

„Altruistické pohnutky“ asistenty a dobrovolníky dle jejich výpovědí motivují i nadále a u některých respondentů¹⁵³ se objevily právě až po jejich osobních zkušenostech s prací a činnostmi v Jus. „Když jedeme z výletů a děti jsou šťastné, tak to jsou ty okamžiky, kdy si člověk uvědomuje, že ta práce má smysl a je tam taková nadhodnota, že to není jen čistě o tom, že si člověk tu svojí práci udělá¹⁵⁴“. „Opravdu je pomáhající profese náročná, ale má něco do sebe, ..., něco v čem vidím smysl¹⁵⁵“. „Já handicapovaným moc ráda pomůžu. Ráda bych se zapojila do nějakého projektu, který by je nechal vyniknout a aby byli vidět. Určitě by jim to pomohlo v prosazení v životě¹⁵⁶“. „Ráda pomáhám i lidem na ulici...je to pocit, že dělám něco potřebného¹⁵⁷“. „...těší mě to a přijde mi to hodnotnější než jiná běžná práce...vždy čekám, kdy budu moct dětem pomoci, dělám to ráda¹⁵⁸“.

¹⁴⁷ Renáta, 23 let, dobrovolnice

¹⁴⁸ Marek, 36 let, asistent pedagoga

¹⁴⁹ Michala, 22 let, asistentka pedagoga

¹⁵⁰ Jaroslav, 23 let, asistent pedagoga

¹⁵¹ Jana, 23 let, dobrovolnice

¹⁵² Jana, 24 let, dobrovolnice

¹⁵³ Marek, 36 let, asistent pedagoga, Michala, 22 let, asistentka pedagoga

¹⁵⁴ Marek, 36 let, asistent pedagoga

¹⁵⁵ Markéta, 22 let, dobrovolnice

¹⁵⁶ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

¹⁵⁷ Jitka, 25 let, asistentka pedagoga

¹⁵⁸ Johana, 33 let, dobrovolnice

Do třetí skupiny aktuálních důvodů proč se asistenti a dobrovolníci rozhodli věnovat práci a činnosti v Jus již patří víceméně individuální či málo zastoupené motivy. Jednalo se např. o „získávání praxe“ a motiv, který jsem nazvala „plány do budoucna“. Zatímco u primární motivace patřilo „získávání praxe“ mezi důvody, které se vícekrát opakovaly, u aktuální motivace se tento motiv objevil pouze u jednoho respondenta (*„pro mě je to pozitivní praxe s dětma, představuji si to, že tohle je ta speciální pedagogika...chci, aby to byla moje profese¹⁵⁹“*). Novou motivací jsou konkrétní „plány do budoucna“. *„Jeden chlapec je tu takový upozaděný. S tím bych ráda pracovala a rozvíjela ho. Zjistila jsem, že má moc rád Hurvínka... jako když mu všechno ukazuje Hurvíněk, tak se mnohem víc chytá a pracuje, chtěla bych toho využít a zkusit ho víc učit¹⁶⁰“*. *„Já bych se tady chtěl víc věnovat žákům s jazykovými a řečovými poruchami¹⁶¹“*. *„Zajímá mě, jak jinak se dá využít znakový jazyk než u neslyšících dětí, tady takového žáka mám¹⁶²“*.

2.4.4 Reflexe rozdílů mezi asistenty a dobrovolníky

Další rovinou problémů, na kterou se zaměřuje můj výzkum, je to, jak respondenti vnímají dobrovolníky a asistenty v Jus a jestli oni sami vidí nějaké rozdíly mezi těmito dvěma skupinami. Dobrovolníci a asistenti spolu pracují v jednotlivých třídách, a tak kromě osobní zkušenosti vidí i práci svých kolegů. Část otázek se tedy v rozhovoru věnovala i tomu, jak by oni sami popsali rozdíly a shody v dobrovolnické činnosti a práci asistentů. Ve svých výpovědích reflektovali asistenti i dobrovolníci rozdíly v těchto rovinách: náplň práce, rozsah aktivit, vztah k Jus, náročnost práce, negativa a pozitiva práce a činnosti v Jus, přání a doporučení a postavení.

Náplň práce

Z rozhovorů s asistenty a dobrovolníky v první řadě vyplynulo a vyjadřuje se k tomu většina respondentů, že náplň práce v hodinách je u asistentů a dobrovolníků velmi podobná. *„Mojí prací je věnovat se dětem během výuky...pomáhat jim a řídit se pokyny pedagoga...mohu se s nimi učit, hrát si s nimi, nakrmit je...asistent se stejně tak řídí pokyny vyučujícího...během výuky dětem pomáhá podobně jako já¹⁶³“*. *„Náplň práce*

¹⁵⁹ Johana, 33 let, dobrovolnice

¹⁶⁰ Johana, 33 let, dobrovolnice

¹⁶¹ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

¹⁶² Michala, 22 let, asistentka pedagoga

¹⁶³ Renáta, 23 let, dobrovolnice

asistenta a dobrovolníka mi přijde hodně podobná...¹⁶⁴“ „...tak jako shodu vidím to, že jak asistenti, tak i dobrovolníci podobně pomáhají dětem během výuky a o přestávce¹⁶⁵“. Někteří respondenti z řad asistentů i dobrovolníků reflektovali svoje pracovní aktivity při práci s dětmi dokonce jako zcela shodné. *„Já bych řekl, že se prakticky ve třídě těžko pozná kdo je kdo...náplň práce mi fakt přijde skoro stejná...¹⁶⁶“.* *„U dobrovolníků je ta náplň stejná, ti jsou úplně stejně přítomni při výuce¹⁶⁷“.* *„...shodná je naše náplň práce...¹⁶⁸“.*

Rozsah aktivit

Pokud měli respondenti uvést nějaké rozdíly v práci asistenta a dobrovolníka, jednalo se o drobnosti v rozsahu aktivit. Tyto okolnosti se v o něco málo širší škále týkaly asistentů. Dílčí úkony, ve kterých se dle respondentů asistence a dobrovolnictví liší v oblasti náplně práce, často vycházejí z faktu, že asistent je v Jus jako zaměstnanec a jeho práce se pojí s více povinnostmi, které dobrovolníci nemají. Mezi úkony, které dobrovolníci zpravidla nezajišťují a které jsou většinou součástí náplně práce asistenta, patří často zmiňovaný doprovod na toaletu a nebo převoz klientů, což dobrovolníci nemohou dělat samostatně, ale pouze pod dohledem zaměstnanců Jus. *„ No, když půjdu do detailů, tak dobrovolník není povinný chodit s dětmi na WC... nemá celkově tolik takových povinností..¹⁶⁹“.* *„Dobrovolníci by neměli chodit s dětmi na toalety a neměli by být s dětmi sami. Asistenti mají na starost právě i tu toaletu a převoz dětí¹⁷⁰“.* *„...tak já třeba nechodím s dětmi na WC a nemůžu s nimi být sama...¹⁷¹“.* Dobrovolníci nemohou být s klienty Jus zcela samostatně. Vždy musí být přítomen alespoň jeden zaměstnanec Jus, což souvisí s odpovědností, kterou zaměstnanci mají narozdíl od dobrovolníků.

Vztah k Jus

Základním rozdílem mezi asistenty a dobrovolníky, který reflektovali všichni respondenti z řad asistentů i dobrovolníků, je fakt, že asistent je zaměstnanec Jus, musí

¹⁶⁴ Michala, 22 let, asistentka pedagoga

¹⁶⁵ Jitka, 25 let, asistentka pedagoga

¹⁶⁶ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

¹⁶⁷ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

¹⁶⁸ Jana, 24 let, dobrovolnice

¹⁶⁹ Renáta, 23 let, dobrovolnice

¹⁷⁰ Jitka, 25 let, asistentka pedagoga

¹⁷¹ Johana, 33 let, dobrovolnice

plnit své povinnosti, zatímco dobrovolník do tříd dochází ze své vlastní vůle a je pouze na něm, kdy přijde a ve které třídě chce být. „Asistent je zaměstnanec Jus, má více povinností...a dobrovolník může chodit vypomáhat, kdy chce a kdy se mu to hodí¹⁷²“. „No když je člověk dobrovolník, tak záleží jen na něm, jestli přijde nebo nepřijde. Když je člověk asistentem, tak je součástí školy, je to jeho zaměstnání...¹⁷³“. „Pokud nebudu chtít něco dělat, tak to dělat nemusím. Já nejsem zaměstnanec Jedle, což asistent je a logicky z toho pro něj vyplývají další povinnosti a závazky. U dobrovolníka je vše na jeho vůli, pokud se mu nelíbí ve třídě, tak může říct, že chce pracovat jinde¹⁷⁴“. „Asistent je zaměstnanec, takže má práci navíc...mně tady všichni vycházejí vstříc a tolerují moje pozdní příchody a další věci¹⁷⁵“.

Náročnost práce

Dalším atributem, který asistenti a dobrovolníci považovali mezi prací asistenta a činnostmi dobrovolníka za rozdílný a který téměř všichni respondenti zmiňovali, je větší fyzická i psychická práce asistenta. „Asistentova práce je velice náročná¹⁷⁶“. „...kolikrát je práce s klienty velmi náročná, někdy i fyzicky...¹⁷⁷“. „Práce asistenta je náročná, jak fyzicky, tak i psychicky, je to stresující...¹⁷⁸“. V souvislosti s psychickou zátěží reflektovali i možnost vzniku syndromu vyhoření. „Myslím si, že mnozí z nich mohou trpět syndromem vyhoření¹⁷⁹“. „Člověk si nesmí nosit práci domů. Jestli to nedokáže, pak skutečně hrozí to, že bude člověk vyhaslý. Jsou tady zaměstnanci, co mají únavový syndrom... setkávám se tady s tím dennodenně...projevuje se to pasivitou, takovým odstupem od těch klientů¹⁸⁰“. „Tak u asistence bych se bála syndromu vyhoření. Bylo by třeba pracovat taky na tom, že ten asistent je jenom člověk a aby měl možnost relaxovat a mluvit, myslím, že se potřebují někde vypovídat a tak...¹⁸¹“. Pouze jeden respondent se více vyjadřoval k náročnosti činnosti dobrovolníka, ale i ten ji vnímá v porovnání s asistencí jako méně zatěžující. „Na

¹⁷² Renáta, 23 let, dobrovolnice

¹⁷³ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

¹⁷⁴ Jana, 24 let, dobrovolnice

¹⁷⁵ Laura, 22 let, dobrovolnice

¹⁷⁶ Renáta, 23 let, dobrovolnice

¹⁷⁷ Jitka, 25 let, asistentka pedagoga

¹⁷⁸ Johana, 33 let, dobrovolnice

¹⁷⁹ Renáta, 23 let, dobrovolnice

¹⁸⁰ Marek, 36 let, asistent pedagoga

¹⁸¹ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

dobrovolníka může náročnost jeho činnosti taky dolehnout, protože to není lehké, ale není to taková zátěž jako u asistence¹⁸²“.

Negativa a pozitiva práce a činnosti v Jus

Z pohledu respondentů – asistentů a dobrovolníků se jeví jako jeden z dalších rozdílů i oblast negativ jejich práce a činnosti. Jako negativum práce asistenta se jeví nízký plat, který za svoji práci dostávají a již zmiňovaná náročnost a odpovědnost jejich práce a možnost rozvinutí syndromu vyhoření. Z důvodu nedostačujícího platového ohodnocení se objevuje názor, že práci asistenta nelze brát jako stálé povolání. *„Jako negativum u asistentů vnímám jejich špatné finanční ohodnocení. Co se týká financí, tak samozřejmě v dnešní době, kdy obecně přitahuje, nejde do sociální sféry dostatek peněz a to se na platech odráží. Mně to přijde dost smutné. No možná ani ne tak smutné, ale k naštvání¹⁸³“.* *„Můj život je uzpůsoben výši mého platu... a ten je nízký¹⁸⁴“.* *„Já bych ráda u asistence změnila finance, protože kdo nemá fungující rodinu, tak to ani nemůže brát jako stálý výdělek, to se nedá zvládat¹⁸⁵“.* *„Pokud by člověk pracoval jako asistent na plný úvazek, tak to je špatný výdělek¹⁸⁶“.* *„U asistence bych asi zlepšil peníze. Nevím, jestli pro všechny, ale ti co se vzdělávají by měli podle mě mít víc peněz¹⁸⁷“.* *„U asistence bych změnila peníze...bylo by dobré kdyby měli víc peněz, takhle to není práce, kterou může člověk dělat jako svoje životní povolání¹⁸⁸“.* *„Když si vezmu, že by si ideálně měl každý asistent ještě udělat odborný kurz, tak to finanční ohodnocení je fakt slabé. Ono v téhle zemi se prostě moc peněz do tohoto sektoru nedostane¹⁸⁹“.*

U dobrovolníků někteří respondenti, jak z řad asistentů, tak i dobrovolníků, nevidí žádná větší negativa. *„Nemůžu říct, že bych se setkala s nějakým negativem u dobrovolnictví¹⁹⁰“.* *„U dobrovolnictví žádné negativum není¹⁹¹“.* *„U dobrovolnictví negativa nevidím...¹⁹²“.* Pokud některý z respondentů zmínil určité negativum, jednalo se

¹⁸² Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

¹⁸³ Renáta, 23 let, dobrovolnice

¹⁸⁴ Marek, 36 let, asistent pedagoga

¹⁸⁵ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

¹⁸⁶ Michala, 22 let, asistentka pedagoga

¹⁸⁷ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

¹⁸⁸ Johana, 33 let, dobrovolnice

¹⁸⁹ Jana, 24 let, dobrovolnice

¹⁹⁰ Markéta, 22 let, dobrovolnice

¹⁹¹ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

¹⁹² Laura, 22 let, dobrovolnice

o vždy o individuální a jednotlivé postřehy. Např. „U dobrovolníků vidím jako negativum to, že se v Jus hůř zorientují a asi si ani neprohloubí znalosti...¹⁹³“. „U dobrovolníků je negativem to, že je to práce zadarmo a že je stresující...¹⁹⁴“.

Pozitiva práce asistenta a činnosti dobrovolníka jsou respondenty z řad asistentů i dobrovolníků vnímána jako velmi podobná či dokonce shodná. „Myslím, že dobrovolníky i asistenty jejich práce naplňuje...¹⁹⁵“. „ Myslím, že pozitiva jsou u asistence i dobrovolnictví dost podobná...mají zážitky, je to zajímavá práce...¹⁹⁶“. „u asistentů je největší pozitivum kontakt s těma lidma...u dobrovolníků je to asi to samé¹⁹⁷“. Zdůvodnění těchto pozitiv i jejich výčet se v podstatě shodují. Drobné rozdíly v pozitivích vidí pouze někteří respondenti. Jedná se o následující individuální názory, které se ve výpovědích vícekrát neopakují. „...pozitiva práce asistenta? No asi peníze, je to placené...¹⁹⁸“. „Myslím, že pozitivum u dobrovolnictví je, že je to činnost víc zážitková a nemusejí se starat o žádnou administrativu¹⁹⁹“.

Přání a doporučení

Rozdílná jsou i přání a doporučení pro asistenty a dobrovolníky, která ve svých výpovědích většina respondentů vyslovovala. U dobrovolnictví se ve výpovědích asistentů i dobrovolníků vícekrát opakovalo, že by se měla zlepšit informovanost právě dobrovolníků. „Já bych u dobrovolnictví ocenila větší informovanost²⁰⁰“. „ U dobrovolníků by se měla rozhodně zlepšit jejich informovanost ...²⁰¹“. „dobrovolníky bych se snažil víc školit ...²⁰²“. Kromě více méně společných postojů asistentů i dobrovolníků ohledně potřeby zvýšit informovanost dobrovolníků se objevily i individuální názory či doporučení a to k práci asistentů i k působení dobrovolníků. „Snažila bych se pro dobrovolníky víc vyladit dobrovolnický program, aby byli víc jako parta a znali se. Snažila bych se je víc oceňovat, ne finančně, ale ráda bych jim dávala třeba lístky na The Tap Tap²⁰³“...a u

¹⁹³ Jana, 24 let, dobrovolnice

¹⁹⁴ Johana, 33 let, dobrovolnice

¹⁹⁵ Marek, 36 let, asistent pedagoga

¹⁹⁶ Laura, 22 let, dobrovolnice

¹⁹⁷ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

¹⁹⁸ Markéta, 22 let, dobrovolnice

¹⁹⁹ Michala, 22 let, asistentka pedagoga

²⁰⁰ Jana, 24 let, dobrovolnice

²⁰¹ Michala, 22 let, asistentka pedagoga

²⁰² Marek, 36 let, asistent pedagoga

²⁰³ Renáta, 23 let, dobrovolnice

asistentů bych se snažil, aby se víc věnovali rozvoji sociálních dovedností a aby víc pracovali v týmu²⁰⁴“ . „Chtěla bych, aby se tady asistenti více podíleli na chodu třídy a aby se mohli víc vyjadřovat²⁰⁵“ . “Asistenti by zase měli mít možnost se pedagogicky projevit²⁰⁶“ . „Myslím, že by mělo být víc vidět, jaké má asistent kompetence, aby se to nezvrhlo jen v to dávání na toaletu²⁰⁷“ .

Postavení

Na to, jak jsou asistenti a dobrovolníci vnímáni kolektivem Jus, nelze najít jednotnou odpověď. Obecně lze říct, že se ve výpovědích objevila celá škála věcným obsahem odlišných názorů. Nicméně některé se vícekrát opakovaly. Například několik respondentů z řad asistentů i dobrovolníků si myslí, že jsou asistenti i dobrovolníci vnímáni stejně. *„Myslím si, že se tady všichni berou na stejné úrovni, nikdo se nepovyšuje. Já mám dobrou zkušenost a nevnímám tady rozdíly²⁰⁸“ . „Myslím, že si pedagogové váží, že mají ve třídě asistenta nebo dobrovolníka. Kdyby tam asistenti a dobrovolníci nebyli, tak by nemohla probíhat výuka²⁰⁹“ . Některí respondenti z řad asistentů i dobrovolníků se zase domnívají, že jsou dobrovolníci vnímáni na rozdíl od asistentů velmi pozitivně a ostatní si jich váží více než právě asistentů. *„Dobrovolníci jsou neskutečně oceňováni...jsou vnímáni velice pozitivně. Dobrovolnictví je tady chápáno jasně pozitivně ve všech vrstvách tady...na nás (asistenty) se někteří dívají jen jako na pomocníky...²¹⁰“ . „Myslím, že jsou dobrovolníci v Jedli vnímáni pozitivněji. Pozice dobrovolníka je lepší než pozice asistenta. Dobrovolník je více oceňovaný...k dobrovolníkům se tady chovají líp²¹¹“ . „ ...jsou tady lidé, kteří si dobrovolníků váží víc...²¹²“ .**

Většina respondentů z řad asistentů i dobrovolníků reflektovala svoje zkušenosti s přístupem pracovního kolektivu jako individuální záležitost. *„Je to fakt individuální...²¹³“ .* Pokud se jednalo speciálně o vztah k asistentům, objevily se v několika případech i

²⁰⁴ Marek, 36 let, asistent pedagoga

²⁰⁵ Markéta, 22 let, dobrovolnice

²⁰⁶ Jana, 24 let, dobrovolnice

²⁰⁷ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

²⁰⁸ Laura, 22 let, dobrovolnice

²⁰⁹ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

²¹⁰ Marek, 36 let, asistent pedagoga

²¹¹ Renáta, 23 let, dobrovolnice

²¹² Daniel, 23 let, asistent pedagoga

²¹³ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

negativní zážitky. „...neberou nás jako odborníky, kteří pracují s dětmi v oblasti pedagogiky...²¹⁴“. „Je to fakt individuální. Jsou tady lidi, co nás ocení, ale pak jsou tady i ti, co nás považují za zbytečné. To mi jednou řekl někdo i osobně...²¹⁵“. „...myslím si, že si asistenti přijdou jako méněcenní a že je to hodně mrzí...ve třídě je to a teď udělej tohle a tamto a nemohou se moc vyjádřit a hlouběji pomoci...²¹⁶“. „Slyšela jsem, že se ne všichni k asistentům chovají dobře...²¹⁷“. Na druhou stranu jeden respondent – dobrovolník vyslovil názor, že se někteří zaměstnanci Jus nechovají vždy korektně ani k dobrovolníkům. „Je to hodně individuální záležitost a určitě bych nechtěla házet všechny do jednoho pytle, ale myslím si, že se ne všichni pedagogové chovají k asistentům i dobrovolníkům korektně²¹⁸“.

2.4.5 Konkrétní zážitky

Konkrétní zážitky, o kterých dobrovolníci z mého výzkumu hovořili, můžeme rozdělit do několika tématicky odlišných skupin. Jednalo se konkrétně o: „seznámení“, „negativní zážitek“, „pozitivní zážitek“ a o „významnou vzpomínku“. U „seznámení“ reflektovali respondenti dva rozdílné typy vzpomínek. Záleželo na faktu, kdy byl asistent a nebo dobrovolník do Jus přijat. Respondenti, kteří se začali práci a činnosti věnovat na začátku školního roku, uváděli vesměs příjemné zážitky. „...když jsem začátkem září přišla poprvé, čekal na mě člověk, který mi vše vysvětlil...²¹⁹“. „...paní učitelka mě stručně seznámila s chodem dopoledne ve třídě...s čím bych mohla být nápomocná a jak mám na určité situace reagovat²²⁰“. Ti, kteří nastupovali v průběhu školního roku, byli často hozeni do vody, jak sami uvádějí²²¹. Pro některé z nich to bylo stresující „...obešla jsem pár tříd, abych si to tady prohlédla...já si pak rovnou sedla k jednomu žákovi a začali jsme pracovat, byla jsem prostě hozena do vody jako ryba²²²“. „Ukázali mi, kde co mají a pak jsem byla za pochodu hozena do vody. Děti jsem poznala až ten den, kdy jsem nastoupila²²³“. „Začátek byl chaotický a stresující, byl jsem hozen do vody a musel se sám

²¹⁴ Dušan, 36 let, asistent pedagoga

²¹⁵ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

²¹⁶ Markéta, 22 let, dobrovolnice

²¹⁷ Johana, 33 let, dobrovolnice

²¹⁸ Renáta, 23 let, dobrovolnice

²¹⁹ Renáta, 23 let, dobrovolnice

²²⁰ Markéta, 22 let, dobrovolnice

²²¹ Laura, 22let, dobrovolnice, Sylva, 43 let, asistentka pedagoga, Daniel, 23 let, asistent pedagoga

²²² Laura, 22let, dobrovolnice

²²³ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

zorientovat...děsilo mě, že jsem vůbec nevěděl, jak přistupovat k jednotlivým klientům. Nikdo si se mnou neseďl a neřekl mi, je to tak a tak, dělej tohle a tohle...²²⁴“ „...moje adaptace musela být urychlena, protože jsem nastoupil v průběhu roku a musel se seznamovat sám. Zpočátku jsem to těžce snášel...²²⁵“.

V oblasti negativních zážitků se objevila poměrně široká škála konkrétních událostí, které se týkaly situací, které respondenti zažili s dětmi a nebo zaměstnanci Jus. „Máme ve třídě chlapečka, který je poměrně dost nemocný, jeho stav se zhoršuje a já se na něj dívám a vím ,že se nedá nic dělat. Zpočátku vypadal jako zdravý kluk...teď už v podstatě nechodí...²²⁶“ „Měla jsem klienta, byl to hodně negativní člověk, vše zavrhoval a byl sprostý...²²⁷“ „Utekl mi na výletě jeden klučina, i když mi třídní říkala, že to dělá, no utekl mi a ona pak za ním musela sama běžet...²²⁸“ „V rodině jednoho z klientů docházelo k týrání, já se v tom tehdy hodně angažoval a je to pro mě pořád hodně živé...²²⁹“ „...negativním zážitkem pro mě je, že vím o několika lidech, co dělají tuto práci a nemají svoje klienty rádi, vzbuzuje to ve mně rozpolcenost...²³⁰“ „Jedna paní učitelka si na mě stěžovala, protože si myslela, že jsem svému klientovi pomáhala při psaní testu, to samozřejmě nebyla pravda...²³¹“.

Pozitivní zážitky lze rozdělit na dvě skupiny podle četnosti zastoupení. V první skupině jsou zážitky, které se ve výpovědích vícekrát opakovaly. Z hlediska obsahu jsou to konkrétně „výlety“ a „spokojenost dětí“. „Nejlepší jsou výlety, byly jsem s dětma v muzeu středověku a mohli jsme se převlékat do různých kostýmů a razit si mince. Děti to moc bavilo²³²“ „Nejlepší byl výlet do Plzně, který jsem sám organizoval...²³³“ „Pro mě jsou pozitivní výlety, když jedu se svými dětmi...mám radost, když vidím, jak jsou šťastní...²³⁴“ „Pozitivní zážitky mám spojené se vztahy, které jsem navázala s dětmi. Vídávám tu občas

²²⁴ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

²²⁵ Marek, 36 let, asistent pedagoga

²²⁶ Renáta, 23 let, dobrovolnice

²²⁷ Jitka, 25 let, asistentka pedagoga

²²⁸ Johana, 33 let, dobrovolnice

²²⁹ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

²³⁰ Marek, 36 let, asistent pedagoga

²³¹ Michala, 22 let, asistentka pedagoga

²³² Laura, 22 let, dobrovolnice

²³³ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

²³⁴ Marek, 36 let, asistent pedagoga

děti tancující po chodbách a celkově tu jejich radost...²³⁵“. Jiřina: „Pro mě je pozitivní, když vidím, že se děti těší do školy...²³⁶“. Druhou skupinou jsou jednotlivé individuální zážitky, kdy byl dobrovolník pochválen svým učitelem („napadá mě taková věc, kdy jsem pedagogicky zapůsobila a pochválila mě za to paní učitelka, to jsem byla pyšná²³⁷“) a nebo kdy asistentka poprvé viděla svého klienta a později poznala jeho velkou motivaci („Když jsem nastoupila do třídy, byl tam ... krásně oblečený, měl oblek a byl připravený na naše první setkání, to bylo hezké²³⁸“, „Když jsem viděla ..., jak mi říká, že by chtěl jednou učit znakování a že chce napsat dopis paní ředitelce a připravil na to všechny papíry a adresu a já viděla ten zájem, to mě potěšilo²³⁹“).

Významné chvíle, které asistenti a dobrovolníci v Jus zažily, byly rozličné. Většinou šlo o individuální situace, které se až na jednu výjimku²⁴⁰ u dalších respondentů neopakovaly. Onou výjimkou jsou dvě výpovědi, zmiňující vážné onemocnění žáků. „Významná chvíle na kterou nezapomenu se pojí s jedním stupněm handicapu a to s myopatií. To je svalová dystrofie. Ti lidé umírají velmi záhy. Třeba kolem 19ti, 20ti. V určitém stádiu hýbají jen hlavou, nehýbají končetinami, prsty... a mě zaujalo, jak ten mozek stále pracuje a jak oni dovedou i přes tento handicap, v tomto složitém stavu, být pozitivní, nestěžují si..²⁴¹“. „Asi bych zmínila jednoho chlapečka, který má takovou diagnózu, která není příznivá do budoucna...je to svalová dystrofie...byl to takový zvláštní zážitek, když vidíte dítě s touto poruchou, vidíte ten průběh, je to veliký rozdíl mezi tím, co zvládal na začátku a co teď. Není to příjemné²⁴²“. Ve výpovědích respondentů se častěji objevovaly nepříjemné zážitky zahrnující rozličné situace s dětmi a v jednom případě²⁴³ i s ostatními kolegy v Jus. „...nemůžu zapomenout na to, jak jsem jel navštívit svého studenta, toho týraného klienta, o kterém už jsem mluvil. Jeho matka velmi špatně mluvila o svém synovi a obecně o Jedličkově ústavu...²⁴⁴“. „Nemůžu zapomenout, jak jeden chlapeček vyletěl a dostal záchvat vzteku. Já jsem se hodně lekla, protože chtěl ublížit

²³⁵ Renáta, 23 let, dobrovolnice

²³⁶ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

²³⁷ Johana, 33 let, dobrovolnice

²³⁸ Michala, 22 let, asistentka pedagoga

²³⁹ Michala, 22 let, asistentka pedagoga

²⁴⁰ Markéta, 22 let, dobrovolnice, Marek, 36 let, asistent pedagoga

²⁴¹ Marek, 33 let, asistent pedagoga

²⁴² Markéta, 22 let, dobrovolnice

²⁴³ Michala, 22 let, dobrovolnice

²⁴⁴ Daniel, 23 let, asistent pedagoga

druhému chlapci...²⁴⁵“. „Nezapomenu, jak mi utekl ten kluk, to mě mrzelo, že jsem zklamala a jednou mi s jiným klientem ujely nervy, on vůbec nespolupracoval a já jsem mu řekla, že se divím, že se vůbec dostal do dalšího ročníku²⁴⁶“. „Po jednom konfliktu ve škole, ve kterém jsem byla nevinně, jsem šla na kobereček, bylo mi řečeno, že za mnou sice všichni stojí, ale že se o tom nebudeme bavit, že mám sice pravdu, ale necháme to být“²⁴⁷. Jako ojedinělý případ se objevilo i úmrtí klienta . „Nemůžu zapomenout na to, jak mi umřel můj první klient, měli jsme moc pěkný vztah a on mi po dvou letech zemřel. To bylo pro mě velmi těžké“²⁴⁸. V menšině případů asistenti a dobrovolníci vzpomínali na pozitivní společné zážitky s dětmi²⁴⁹. „Nejlepší byly vánoční besídky. Líbilo se mi, s jakou vervou děti zkoušely a jak to pak pěkně předvedly rodičům²⁵⁰“. „V Jedli byl jeden chlapec na vozíčku, pak šel na nějaké operace a byl v lázních, no a kdy se vrátil, tak přišel po svých. Byl to lékařský zázrak v přímém přenosu²⁵¹“.

Výše zmíněné konkrétní zážitky doplňují více méně individuální vzpomínky týkající se „supervize“. „Byli jsme na čtyřech supervizích, bohužel se tam sešli lidi z různých úseků, takže jsme neměli nic společného a nemůžu teda říct, že by to mělo nějaký přínos...“²⁵². „Zažila jsem supervizi týkající se jednoho klienta. Jeho maminka se často vměšovala do výuky, což bylo náročné. No a tak za námi přišla paní psychologka, aby nám poradila co a jak. Bylo to pro nás přínosné. O pravidelnou supervizi bych asi nestála“²⁵³.

Supervize může být pro lidi pracující v oblasti pomáhajících profesí velmi přínosnou. Vhodně zvolený supervizor a forma supervize mohou dát jedincům i pracovním týmům příležitost nahlédnout a reflektovat jejich pracovní činnost a vztahy, v neposlední řadě také pomoci nacházet nová, vhodná řešení problematických situací. Myslím si, že konkrétně v případě Jus, by mohla supervize pomoci předcházet syndromu vyhoření u asistentů a mohla by taktéž přispět k upevnování vzájemných vztahů i pomoci řešit problémy s klienty. Je však velmi důležité, zvolit takové skupiny pracovníků, kteří se věnují

²⁴⁵ Jana, 24 let, dobrovolnice

²⁴⁶ Johana, 33 let, dobrovolnice

²⁴⁷ Michala, 22 let, dobrovolnice

²⁴⁸ Jitka, 25 let, asistentka pedagoga

²⁴⁹ Laura, 22 let, dobrovolnice, Sylva, 43 let, asistentka pedagoga, Renáta, 23 let, dobrovolnice

²⁵⁰ Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

²⁵¹ Renáta, 23 let, dobrovolnice

²⁵² Sylva, 43 let, asistentka pedagoga

²⁵³ Jitka, 25 let, asistentka pedagoga

podobné či shodné práci a kteří mají o supervizi zájem. Není žádoucí někoho do supervize cíleně nutit anebo ji vyžadovat pravidelně, což může být vnímáno některými pracovníky jako obtěžující.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na asistenty pedagoga a dobrovolníky pracující a věnující se dobrovolnické činnosti v Jedličkově ústavu v Praze. Prostřednictvím realizovaných rozhovorů jsem měla možnost seznámit se s jejich zkušenostmi a názory, což považuji za velmi cenné, neboť jsem tímto získala větší porozumění jejich situaci a myslím, že jsem se dozvěděla mnoho i o nich samotných. Výzkum mně sám přinesl i řadu dalších otázek, na které bych v budoucnu ráda získala odpovědi při realizaci nějakého dalšího výzkumu na toto téma. Potvrdilo se mi, že asistence a dobrovolnictví může být funkčním doplněním systému péče, které se handicapovaným žákům v Jus dostává a které si zaslouží velkou pozornost a další rozvoj.

Samozřejmě jsem si vědoma toho, že zjištění, ke kterým jsem analýzou rozhovorů s respondenty dospěla, se týkají pouze a jedině jich samotných. Zde vyvozené závěry nelze generalizovat na skupinu všech asistentů a dobrovolníků.

Na základě analýzy rozhovorů se souborem oslovených respondentů z Jus, jsem dospěla k následujícím zjištěním:

1. Všichni respondenti mého výzkumu se v zásadě shodují na faktu, že hlavním primárním důvodem, proč se rozhodli pracovat a věnovat činnosti v Jus byla jejich touha něco nového zažít, naučit se novým věcem a poznat nové lidi. Někteří z asistentů i dobrovolníků očekávali, že je tato práce a činnost s dětmi obohatí, případně ji považovali za smysluplné trávení svého volného času. Dalším důležitým faktorem byly pro některé z respondentů jejich altruistické pohnutky, které se ve výpovědích ukázaly jako dvojího typu – u první skupiny asistentů a dobrovolníků je zakotvena jejich touha pomáhat potřebným a ti druzí jsou hnáni potřebou oplatit to, že mají sami šťastný a naplněný život. Za neméně důležitý faktor považovala část respondentů příležitost k získání praxe. Ačkoliv většina respondentů nebyla okolnostmi nucena tuto praxi aktivně vyhledávat, někteří z nich pokládali práci a činnost v Jus za dobrou možnost a příležitost získat praxi pro své stávající či budoucí studium nebo povolání. Ve výpovědích se dále objevily i další motivy k práci, avšak jednalo se pouze o individuální a ojedinělé důvody. Analýza rozhovorů dále ukázala,

že pro respondenty z řad studentů vysoké školy, hrála ve výběru organizace a typu činnosti důležitou roli časová flexibilita, která jim umožňuje současně se věnovat studiu i své práci a činnosti v Jus. Překvapujícím zjištěním je pro mě skutečnost, že ačkoliv mají někteří z respondentů ve svém širším okolí přátele věnující se dobrovolnickým aktivitám, žádný z respondentů, ať už z řad dobrovolníků nebo asistentů, explicitně nevedl, že by ho k práci a činnosti v Jus inspiroval právě někdo z jeho okolí.

2. U aktuálních důvodů, které motivují asistenty a dobrovolníky k pokračování v práci a činnosti v Jus, se u všech respondentů obdobně objevilo tak, jako v případě primárních důvodů, obohacení, jehož zdrojem se jeví kontakt s dětmi a dalším personálem Jus. Nově všichni považují za obohacující také společně trávený čas a zážitky. Z výpovědí dále vyplynulo, že jsou všichni respondenti se svojí prací a činností spokojeni a jako obohacují vnímají vztahy, které v Jus navázaly, ať už s dětmi nebo některými dalšími pracovníky. Obdobně jako v případě primárních důvodů respondenti považují za důležité své altruistické pohnutky a nové zážitky, zkušenosti a kontakty. Zatímco altruismus motivuje stejný počet respondentů shodně jako u primární motivace, nové zážitky, zkušenosti a kontakty se již neobjevují u všech a lze říci, že síla tohoto motivu s postupem času slábne. Obdobnou tendenci identifikuji i u snahy získat praxi. V případě aktuálních důvodů tvoří praxe motiv pouze pro jednoho z respondentů.
3. Rozdíly mezi asistencí a dobrovolnictvím v Jus se projevují z pohledu asistentů a dobrovolníků v několika rovinách :
 - Základní rozdíl vyplývá z faktu, že je práce asistenta ze své podstaty odlišná než činnosti dobrovolníka a to z toho důvodu, že asistent v Jus působí jako zaměstnanec, s čímž se pojí různé povinnosti a závazky vůči Jus. Zatímco dobrovolník dochází ze své vlastní iniciativy a svoji činnost si může částečně zvolit a řídit sám.

- Samotná náplň práce se u asistentů a dobrovolníků liší pouze drobnostmi v rozsahu aktivit, které asistenti vykonávají navíc oproti dobrovolníkům.
 - Co vnímají respondenti jako velkou odlišnost je míra náročnosti činnosti dobrovolníka a práce asistenta. Asistentům i dobrovolníkům se jako náročnější jeví práce asistenta v souvislosti s tím upozorňují mimo jiné na možnost propuknutí syndromu vyhoření právě u asistentů.
 - V otázkách týkajících se negativních dopadů práce asistenta a činnosti dobrovolníka, se respondenti více vyjadřují k negativům u asistentů, a to zejména k jejich nízkému platovému ohodnocení. U dobrovolníků žádná významnější negativa nereflktují. V jednotlivých případech zmiňují pouze několik detailů, které se však ve výpovědích dalších respondentů neopakují.
 - Pozitiva jsou u asistence i dobrovolnictví vnímána respondenty jak z řad asistentů tak i dobrovolníků jako podobná či shodná, až na několik individuálně prezentovaných rozdílů.
 - Respondenti ve svých výpovědích reflektují i přání a doporučení týkající se práce asistentů a činnosti dobrovolníků. Pro dobrovolníky by si přáli hlavně zlepšení jejich informovanosti a pro asistenty možnost intenzivnějšího pedagogického zapojení.
 - Z výpovědí na otázku, co si respondenti myslí, o tom, jak jsou vnímáni asistenti a dobrovolníci dalším kolektivem Jus, nevyplývá jednotný názor. Někteří respondenti se domnívají, že jsou asistenti i dobrovolníci vnímáni obdobně, jiní se přiklánějí k tomu, že jsou dobrovolníci více vážení než asistenti.
4. Při seznamování s dětmi a prostředím Jus respondenti uvádějí dva typy vzpomínek – pozitivní a negativní. Ti kteří nastupovali začátkem školního roku byli obecně spokojeni, avšak ti, kteří začali až v jeho průběhu, se potýkali s menšími i většími problémy, protože neměli dostatek času na to, aby se se vším dostatečně seznámili.

Někteří tento nedostatek času považovali za stresující. Týkalo se to především dobrovolníků, ale v několika případech i asistentů. Sama z vlastní zkušenosti vím, že to opravdu není příjemné a ocenila bych, kdyby koordinátor dobrovolníků zajistil někoho, kdo by měl adaptaci dobrovolníků na starost popř. se tomu věnoval osobně.

Když byli respondenti žádáni o popis konkrétního negativního zážitku, tak často reflektovali vzpomínky spojené s dětmi anebo s dalším personálem Jus. Zde někteří respondenti vnímali jako velmi negativní situaci, kdy sledovali děti postižené nevyléčitelným onemocněním, které neustále progredovalo. O tomto onemocnění opětovně hovořili, i když jsem je požádala o uvedení dalších zážitků. Jeden z respondentů byl přítomen také velmi negativnímu zážitku a to, když musel dlouhodobě přihlížet týrání jednoho z dětí jeho rodinou.

Oproti tomu pozitivně byly většinou respondentů vnímány zážitky ze společných výletů s dětmi a také to, jak s nimi byly děti spokojené. Někteří z nich vzpomínali i na situace, kdy byli pochváleni pedagogem a získali pocit z dobře odvedené práce.

Když jsem se respondentů následně ptala na nějaký zážitek, na který nikdy nezapomenou, bylo pro mě překvapující, kolik z asistentů i dobrovolníků se opět vyjadřovalo pouze o negativních zážitcích. Ve výpovědích se tak vícekrát opakovalo téma vážného onemocnění a situace, kdy respondenti nezvládli zadaný úkol anebo se nechovali vhodně k dětem. V minoritě případů, které zmiňovaly pozitivní zážitky, mluvili naopak o zlepšování zdravotního stavu některých dětí a o společných akcích, které s nimi zažili.

Ačkoliv z analýzy rozhovorů vyplývá celá řada rozdílů mezi asistenty a dobrovolníky, kteří pracující a věnují se činnosti v Jus, považuji za pozoruhodné, že sami asistenti i dobrovolníci ze svého úhlu pohledu nepociťují mezi asistencí a dobrovolnictvím znatelný rozdíl.

Závěrem lze konstatovat, že zkušenost s prací a činností v Jus všechny respondenty z řad asistentů i dobrovolníků v mnohém obohatila a i když se ve výpovědích objevily i

negativní oblasti, které tato práce a činnost přináší, pozitivní zážitky s dětmi a některými dalšími spolupracovníky nad těmi negativními jednoznačně převažují. O tomto svědčí fakt, že většina respondentů chce i v budoucnu jako asistent nebo dobrovolník pokračovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura a elektronické zdroje:

Černá, Marcela

Prof. Rudolf Jedlička (1869 – 1926) a zdravotně – sociální instituce spjaté s jeho působením. Praha, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.

Disman, Miroslav

Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum, 2002.

Frič, Pavol a kol.

Dárcovství a dobrovolnictví v České republice. Výsledky výzkumu NROS a AGNES. Praha: NROS, AGNES, 2001.

Frič, Pavol, Pospíšilová, Tereza a kol.

Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. Století. Praha: Hestia, 2010.

Hendl, Jan

Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005.

Heřmanský, Martin

Kvalitativní analýza dat (online) (cit. 3. 6. 2012).

Dostupné z WWW:

<<http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8388>>

Kárová Helena a kol.

Nejčastější diagnózy a projevy klientů v JÚŠ. In: Hrubý, Petr a kol. *Rukověť pracovníka v přímé péči o žáky a klienty JÚŠ.* Praha: Jedličkův ústav a školy, 2009.

Průcha, Jan, Walterová, Eliška, Mareš, Jiří

Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2003.

Reichel, Jiří

Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada Publishing, 2009.

Teplá, Marta, Šmejkalová, Hana

Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením. Praha: IPPP ČR, 2007.

Titzl, Boris

Péče o tělesně postižené dítě – Sborník k 70. výročí založení Jedličkova ústavu. Praha: Ústav pro kulturní výchovnou činnost, 1985.

Titzl, Boris

To byl český učitel František Bakule, jeho děti a zpěváčci. Praha: Společnost Františka Bakule, 1998.

Tošner, Jiří, Sozanská Olga

Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Praha: Portál, 2002.

Uzlová, Iva

Asistentce lidem s postižením a znevýhodněným. Praha: Portál, 2010.

Vaňková, Markéta

Verbální techniky dotazování (online) (cit. 3.6.2012) .

Dostupné z WWW:

<<http://moodle.fhs.cuni.cz/mod/resource/view.php?id=8839>>

Internetové zdroje:

ADRA [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.adra.cz/adra/kdo-jsme>>

AGNES [online]. c2005 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www:
<<http://www.agnes.cz/index.php?cmd=page&id=5>>

Česká obec sokolská [online]. c2007 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.sokol->

cos.cz/historie-sokola-F6EA>

Český červený kříž [online]. c2009 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.cervenyriz.eu/cz/kdojsme.aspx>>

Člověk v tísní [online]. c2006 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=176>>

Děti země [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.detizeme.cz/organizace.shtml>>

Domov Sue-Ryder [online]. c2012 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.sue-ryder.cz/organizace.html>>

Fokus [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.fokus-praha.cz/o-fokusu-praha>>

Greenpeace [online]. c2011 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.greenpeace.org/czech/cz/O-nas/>>

Hestia [online]. c2012 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.hest.cz/hestia/informace-o-hestii/>>

Hnutí duha [online]. c2012 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://hnutiduha.cz/o-nas/nase-vize/>>

Jazzová sekce [online]. c2008 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.unijazz.cz/cs/stranka/418-jazzova-sekce>>

Jedličkův ústav a školy [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.jus.cz/zakladni-udaje?p=1>>

Jedličkův ústav a školy [online]. [cit. 2012-06-16]. Dostupné z www: <http://www.jus.cz/files/dokumenty/ZL_2011.pdf>

Jedličkův ústav a školy [online]. [cit. 2012-06-16]. Dostupné z www: <<http://www.jus.cz/koncepcie-cinnosti-JUS?p=1>>

Jedličkův ústav a školy [online]. [cit. 2012-06-16]. Dostupné z www: <<http://www.jus.cz/typy-skol?p=4>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. c 2006/2012, [cit. 2012/06/15]. Dostupné z www: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-ktterou-se-meni-vyhlaska-c-62-2007-sb-ktterou-se-meni>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. c 2006/2012, [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. c 2006/2012, [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>>

Ministerstvo vnitra České republiky [online]. c 2010 [citováno 2012-06-14]. Dostupné z www: <<http://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx>>

Nadace Jedličkova ústavu [online]. c2012 [cit. 2012-06-10]. Dostupné z www: <<http://www.nadaceju.cz/clanky/rudolfjedlicka.html>>

Organizace na pomoc uprchlíkům [online]. c2012 [cit. 2012/06/15]. Dostupné z www: <<http://www.opu.cz/cz/o-nas/>>

Sdružení zdravotně postižených občanů a jejich přátel [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: <<http://www.brailnet.cz/szpoajp/subjekt.html>>

Symposion [online]. c2007 [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: < <http://www.symposion-cz.info/>>

Výbor dobré vůle [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z www: < <http://www.vdv.cz/o-nadaci/olga-havlova/>>

Legislativa:

Vyhláška č. 73/ 2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Zákon č. 198/ 2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů.

Zákon č. 563/ 2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Zákon č. 561/ 2004 Sb., o předškolním, základním, středním vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Zákon č. 383/ 2005 Sb. (Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů)

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č. 1 Návrh polostrukturovaného rozhovoru pro asistenty a dobrovolníky

Příloha č. 2 Ukázka rozhovoru – transkripce rozhovoru s Renátou

Příloha č. 1 - Návrh polostrukturovaného rozhovoru pro asistenty a dobrovolníky

1. Otázky úvodní a otázky týkající se okolností, proč se rozhodli pracovat v JUS

2. -Jak dlouho se věnujete dobrovolnické/asistentské práci v JUS?
3. -Zajímal /a jste se někdy předtím o A/D?
4. -Měl jste nějaké předchozí zkušenosti s prací A/D?
5. -Kdy vás poprvé napadlo, že byste se mohl věnovat pomáhající profesi?
6. -Jakou jste měl/a představu o práci A/D (o náplni práce)?
7. -Co vás vedlo k rozhodnutí stát se A/D?
8. -Jak jste se o JUS dozvěděl/a?
9. -Proč jste se rozhodl/a právě pro práci v JUS?
10. -Můžete popsat, jak jste se do JUS dostal/a?
11. -Jaká byla vaše očekávání? Co jste si myslel/a, že vám tato práce bude přinášet?
12. -Na co jste se těšil/a? Proč?
13. -Měl/a jste nějaké obavy? Jaké? Proč?

2. Otázky týkající se konkrétních zkušeností

1. -Jak probíhalo vaše seznámení s prostředím a klienty JUS? (nechat dotazovaného vyprávět a popsat JUS)
2. -Jaká je konkrétní náplň vaší práce?
3. -Kolik je ve vaší třídě dětí?
4. -Můžete popsat průběh jednoho dne vaší práce?
5. -Jak vnímáte spolupráci s dalším personálem JUS ?
6. -Absolvoval/a jste v průběhu vaší práce nějakou supervizi? Popište?
7. -Pokud ano, je pro vás supervize přínosná? V čem?
8. -Pokud ne, ocenil/a byste supervize? Proč?
9. -Můžete popsat konkrétní pozitivní zážitek?
10. -Můžete popsat konkrétní negativní zážitek?
11. -Splnilo se vaše prvotní očekávání? V čem ano? V čem ne?
12. -Můžete popsat pro vás významnou chvíli, kterou jste při práci v Jus zažil/a, něco, na co nezapomenete?

13. -Změnil se váš pohled na pomáhající profese? Jak je vnímáte nyní po zkušenosti s prací v JUS?

3. Otázky týkající se jejich pohledu na rozdíly mezi A/D

1. -Popište, jaké jsou podle vás shody a rozdíly v práci A a D?
2. -Jaká jsou podle vás pozitiva práce A a D?
3. -Jaká jsou podle vás negativa práce A a D?
4. -Jak jsou A a D v JUS vnímáni kolektivem? (pokud rozdílně popište)
5. -Kdyby to bylo ve vaší kompetenci, změnil/a byste obecně něco na práci A/D ? Co a proč? Co byste změnila konkrétně na vaší práci? Proč?

4. Otázky týkající se důvodů (otázky se překrývají s některými z 1.skupiny

1. -Co si myslíte obecně o vztahu dnešní společnosti k lidem s handicapem?
2. -Pokud by to bylo ve vaší kompetenci, změnil/a byste něco na chování společnosti k lidem s handicapem?Co a proč?
3. -Jaký je váš osobní vztah k lidem s handicapem?
4. -Jakou roli hraje podle vás pomoc lidem s handicapem v životě člověka?
5. -Jaké důvody vás vedly k tomu,že jste se rozhodl/a A/D věnovat?
6. -Můžete jmenovat tři pro vás nejdůležitější důvody?
7. -Očekával/a jste, že vás práce v JUS naučí něco nového? Co konkrétně?
8. -Splnilo se toto vaše očekávání?
9. -V čem vás tato práce obohatila?

5. Pasportizace

1. -Jaký je rok vašeho narození?
2. -Kde jste vyrůstal a kde žijete nyní?
3. -Jaký je váš rodinný stav?
4. -Máte vlastní děti?
5. -Věnuje se nějaký člen vaší rodiny pomáhající profesi?
6. -Věnuje se někdo z vašeho blízkého okolí pomáhající profesi či přímo A/D?
7. -Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
8. -Jaké je vaše povolání (u D)/ věnoval jste se i jinému povolání než je A (u asistentů)?
9. -Jaké je povolání a vzdělání vašich rodičů?
10. -Plánujete se v budoucnosti dále zapojovat do A/D práce?

11. -Chtěl/a byste v budoucnosti vyzkoušet A/D i v jiném sdružení, organizaci atd.?
12. -Chtěl/a byste ještě něco dodat?

Příloha č. 2 - Ukázka rozhovoru – transkripce rozhovoru s Janou

Rozhovor č.9, Jana²⁵⁴, nahráno v Ta kavárně 5.4.2012

(pozn. V přepisu používám pro asistenta pedagoga zkratku A a pro dobrovolníka zkratku D. Pro tazatele používám zkratku T a pro respondenta zkratku R).

1. Otázky úvodní a otázky týkající se okolností, proč se rozhodli pracovat v JUS

1. –T: Jak dlouho se věnuješ dobrovolnické činnosti v JUS?

-R: No je to asi rok a půl.

2. –T: Zajímala jsi se někdy předtím o D?

-R: Tak jako určitě jsem se trochu zajímala. Chvíli jsem přemýšlela, že bych šla pracovat jako asistentka do nějakého sdružení, ale bohužel to pro mě není časově možné kvůli škole.

3. –T: Měla jsi nějaké předchozí zkušenosti s prací A/D?

-R: To jsem neměla, já jsem měla akorát zkušenosti s tím, že jsem dřív jezdila jako praktikant na letní tábory, kde jsem pracovala s dětma, ale jinak nic.

4. –T: Kdy tě poprvé napadlo, že by jsi se mohla věnovat pomáhající profesi?

-R: No tak je to dané určitě už tím, že studuji humanitně zaměřenou vysokou školu. Ráda bych se v budoucnu věnovala lidem... Asi k tomu inklinuji už mnoho let dozadu... vždycky se mi líbilo, když někdo pomáhal ostatním.

5. –T: Jakou jsi měla představu o činnosti D (o náplni činnosti)?

-R: No, tak jako já jsem věděla, že dobrovolník vypomáhá s tím, co je zrovna potřeba. Že to není nějaký velký odborník, ale spíš takový flexibilní pracovník. No a jinak jsem si představovala, že pomáhá podobně jako asistent.

6. –T: Co tě vedlo k rozhodnutí stát se D?

-R: No jak už jsem říkala, je to zájem o obor a i si myslím, že jsem se v té činnosti docela našla. Beru to jako cennou zkušenost do budoucna. Taky mám moc ráda děti. Prostě mě to hodně lákalo. Chtěla jsem poznat nové lidi a zkusit si to.

7. –T: Jak jsi se o JUS dozvěděla?

²⁵⁴ Jana souhlasila se zveřejněním transkripce rozhovoru.

- R: Tak já znám Jedličkův ústav asi z médií. Prostě jsem to v průběhu života někde slyšela. No a pak samozřejmě i ze školy. Bavili jsme se o něm.

8. -T: Proč jsi se rozhodla právě pro práci v JUS?

-R: No, když jsem se přestěhovala do Prahy, tak jsem chtěla mít vedle školy ještě nějakou vlastní praxi a Jedličkův ústav má dobré renomé. Je to asi nejznámější zařízení v zemi, tak jsem si řekla, že to zkusím.

9. -T: Můžeš popsat, jak jsi se do JUS dostala?

-R: Tak já jsem si našla na internetu stránky Jedle a na nich jsem se dostala právě ke kontaktu na pracovníci, co to měla na starost. No a tak jsem jí napsala e-mail, že bych měla zájem docházet jako dobrovolnice. No a tím to začalo. Pozvala mě na informační schůzku a dohodly jsme se.

10. -T: Jaká byla tvá očekávání? Co jste si myslela, že ti tato práce bude přinášet?

-R: No tak já jsem si myslela, že poznám hodně nových lidí a že se naučím trochu pracovat s postiženejma dětma. To mě hodně zajímalo. No a taky jsem čekala, že si tady trochu rozšířím obzory a pochopím líp, co znamenají různé typy postižení a tak. Taky jsem trochu doufala, že si tady třeba najdu přátele a budu mít fajn náplň volného času.

11. -T: Na co jsi se těšila? Proč?

-R: No nejvíc na děti, jak si budeme spolu hrát, na nové zkušenosti a zážitky. No a taky na ten pocit, že budu užitečná.

12. -T: Měla jsi nějaké obavy? Jaké? Proč?

-R: No zase z dětí (smích). Trochu jsem se bála, jestli budu vědět, jak s nima komunikovat, protože já jsem neměla osobně žádnou zkušenost s lidmi s handicapem. Taky jestli budu vědět, co přesně dělat a jestli mě to celkově půjde.

2. Otázky týkající se konkrétních zkušeností

1. -T: Jak probíhalo tvoje seznámení s prostředím a klienty JUS? (nechat dotazovaného vyprávět a popsat JUS)

-R: Tak jak už jsem říkala, já jsem si domluvila schůzku s paní, která měla dobrovolníky za starost a tak jsem šla k ní do kanceláře, kde jsme probraly právě to, co bych jako mohla dělat. Já jsem jí řekla, že mám zkušenosti z letních táborů a tak a že bych teda ráda pracovala s menšíma dětma. Ona mi nabídla, že bych

mohla chodit na základní školu a vypomáhat v nějaké třídě při výuce. To se mi líbilo a tak jsme se domluvily, že si to vyzkouším. No a tak jsem šla do té školy, podívat se jak to tam vypadá a pak jsem měla možnost být třeba tu jednu hodinu ve třídě a koukat se, jak paní učitelka komunikuje s dětma, jak jim pomáhá a tak jsem se jí nabídla, že taky můžu pomoci a tak jsem pomáhala dětem se svačením. Jinak děti byly super, občas mi poradily, co mám dělat(smích).

2. **-T: Jaká je konkrétní náplň tvojí práce?**

-R: No v podstatě je to různá výpomoc při vyučování. Pomáhám tomu dítěti, které zrovna potřebuje. To záleží na paní učitelce, kam mě zrovna přiřadí. No a tak podávám věci, co dětem padají na zem, přisouvám jim různé stupínky, co mají pod nohama, pomáhám jim při psaní a čtení a celkově dohlížím na to, aby dělaly všechno, co mají. No a taky se snažím, aby se nepraly(smích). Taky jim třeba pomáhám rozbalit sváču a hraju si s nima. No a taky když se jede na výlet třeba do zoo, tak jedu s dětma. To mě moc baví.

3. **-T: Kolik je ve vaší třídě dětí?**

-R: 6.

4. **-T: Můžeš popsat průběh jednoho dne tvojí práce?**

-R: Tak snažím se přijít ráno před osmou hodinou, dole se zapíšu do knihy pro dobrovolníky a jdu do třídy. Občas ještě nakouknu do šatny, jestli tam nejsou děti a nepotřebují s něčím pomoci. Ve třídě je už většinou paní učitelka a postupně přicházejí děti. Tak já jim pomáhám s přípravou na hodinu. Uklízím stranou vozíky atd. No a pak začíná vyučování. Máme třeba češtinu, tak sedím u jednoho nebo dvou dětí a pomáhám jim číst zadání a plnit úkoly. Musím říct, že mě překvapilo, jak moc jsou děti samostatné a že kolikrát stačí jen dohlížet na to, aby se soustředily. O přestávce se snažím udržet děti ve třídě, aby nelítaly venku na chodbách. O matematice jim zase vypomáhám a nebo máme nějakou aktivitu s celou třídou. Občas mě paní učitelka přesadí zase k jinému dítěti a tak se tam takhle s paní učitelkou a paní asistentkou střídáme. No a jinak mají děti třeba bazén. Tak to můžu chodit s nima. Trochu si zaplavu a pak jsem třeba k ruce plavčíkovi, který mi říká, co mám dělat a koho mám hlídat. No a pak mají samozřejmě i další předměty. Řekla bych, že já dělám pořád to samé, max.

pomáhám asistentce odvést děti třeba na rehapavilon, kde mají další terapie. No a když se chystají na oběd, tak jdu domů.

5. **-T: Jak vnímáš spolupráci s dalším personálem JUS ?**

-R: Tak já se tady s nikým mimo třídu moc neznám. Ve třídě jsem moc spokojená. Mám moc milou paní učitelku a i paní asistentku. Jsou to opravdu fajn ženské a ráda s nima pracuji. Myslím, že si vždycky hezky popovídáme. Co mi trochu vadí je to, že fakt jinak nevím kdo je kdo. Jako já chápu, že tak mám každý hodně práce, ale stalo se mi párkrát, že mě poslali pomáhat jinam, ale když mi řeknou... jdi teď na hodinu k Dáše, tak jako fakt nevím, která bije (smích).

6. **-T: Absolvovala jsi v průběhu tvé práce nějakou supervizi?**

-R: No to jsem asi neabsolvovala. Myslím ale, že máme možnost v tomto školním roce chodit za paní koordinátorkou, která občas posílá maily, kde od nás chce nějakou zpětnou vazbu.

7. **-T: Ocenila bys supervize?**

-R: No já bych byla tak jako obecně ráda, kdybysme se občas třeba my všichni dobrovolníci mohli sejít a popovídat si o tom, co děláme a tak. Určitě bysme se líp poznali a mohli probrat hodně věcí. Přeci jenom to není úplně snadné. Kolikrát je to s dětma obtížné .

8. **-T: Můžeš popsat konkrétní pozitivní zážitek, který máš z Jedle?**

-R: Tak já jsem moc ráda v hodinách. Užijeme se kolikrát dost legrace. Líbil se mi třeba výlet do zoologické zahrady, kde děti chtěly, abych chodila s nima a povídala jim, co vím o zvířatech. To se mi líbilo. Bylo na nich vidět, že jsou rády, že jsem jela taky. Chtěly jít se mnou za ruku a předháněly se kdo půjde první. Jsem moc ráda, že se na mě těší a dělá jim to dobře, když se jim věnuji. Tak třeba tohle byl pro mě zážitek.

9. **-T: Můžeš popsat konkrétní negativní zážitek?**

-R: No jednou se mi stalo, že jeden chlapeček od nás ze třídy dostal záchvat vzteku, že nevyhrál při hodině matematiky soutěž. Já jsem vůbec nevěděla, co mám dělat. On začal úplně zuřit a běhal po třídě a chtěl utéct. To jsem si přišla úplně bezmocná, nevěděla jsem, jak se k němu v tu chvíli chovat. Paní učitelka s paní asistentkou se ho snažily uklidnit a já jsem prostě jen zírala. Nebyla jsem na to připravená. No nakonec jsem se začala věnovat ostatním dětem a

chlapeček se naštěstí za půl hodiny uklidnil. **-T: Tak to chápu, že jsi něco takového nečekala.** -R: No vůbec právě.

10. **-T: Splnilo se tvoje prvotní očekávání?**

-R: No tak asi jak v čem. Určitě předčilo moje očekávání to, že jsem vážně v moc fajn třídě a že si moc rozumím s paní učitelkou a asistentkou. To jsem fakt ráda. Děti jsou taky super, jako jsou to děti, takže zlobí a tak,ale jako myslím, že spolu hezky vycházíme. Co se týká nějakých odborných znalostí, tak jsem možná čekala, že se toho dozvím trochu víc. Jako nikdo nemá čas nám něco moc vysvětlovat,takže se musíme hodně ptát a tak. Jsem ráda, že jsem všechno jako dobrovolník zvládla. No a ještě mě k tomu napadá, že já jsem si myslela, že budu děti trochu i litovat a vůbec to tak není!

11. **-T: Můžeš popsat pro tebe významnou chvíli, kterou jsi při práci v Jus zažila a na kterou nezapomeneš?**

-R: No já vážně nemůžu zapomenout na to, jak ten chlapeček vyletěl a ml záchvat vzteku. Já jsem se dost lekla, protože chtěl zároveň i ublížit druhému chlapci, který tu soutěž vyhrál. Jako říkala jsem si, co všechno se mohlo stát, a pak jsem si nadávala, jak jsem asi naivní, že mě něco takového vůbec nenapadlo.

12. **-T: Změnil se tvůj pohled na pomáhající profese? Jak je vnímáte nyní po zkušenosti s prací v JUS?**

-R: Tak to každopádně, já jsem si vždy vážila ostatních lidí, kteří se něčemu takovému věnují, ale teprve tou vlastní zkušeností člověk opravdu docení jejich práci. Vážně to není žádná legrace. Je to dost náročné. Často ne úplně dobře placené. No takže bych řekla, že se prohloubila moje úcta k lidem, kteří se tomu věnují (smích).

3. **Otázky týkající se jejich pohledu na rozdíly mezi A/D**

1. **-T: Popiš, jaké jsou podle tebe shody a rozdíly v práci A a D?**

-R: No podobnou mají A i D náplň práce. Myslím, že přes den dělám ve třídě to samé jako A. Potom možná mají A i D trochu altruismu v sobě, protože jinak by to asi nedělali. Pak mají asi oba dva rádi lidi. No a jinak si myslí, že si obou dvou učitelé váží. No taky jsou to často mladí lidé, kteří studují. No a rozdíly...A mají víc kompetencí a taky povinností. Já jako D nemusím nic dělat. Pokud nebudu chtít přijít, tak nepřijdu. Pokud nebudu chtít něco dělat,tak to dělat nemusím.

Taky nejsem zaměstnanec Jedle, což asistent je a logicky z toho vyplývají další jeho závazky. Jo a taky na rozdíl od A nemám slevu v Ta kavárně(smích). No a možná jsou D trochu váženější u některých učitelů.

2. **-T: Jaká jsou podle tebe pozitiva práce A a D?**

-R: Tak pozitiva u A..no jsou více vtaženi do celé problematiky handicapu. Mají více odborných znalostí a myslím, že jim učitelé více vysvětlují co a jak. Mají za to nějaký plat. Jsou více sžití s kolektivem. D zase nemusí nic dělat, je to vše na jeho vůli. Pokud se mu ve třídě nelíbí, může si říct, že chce pracovat jinde. Nemá žádnou zodpovědnost.

3. **-T: Jaká jsou podle tebe negativa práce A a D?**

-R: No tak A je zaměstnanec, musí tím pádem poslouchat a má za děti na rozdíl od D zodpovědnost. Má poměrně malý plat. Ne všichni učitelé si práce A váží. Může se u nich rozvinout syndrom vyhoření. Myslím, že v tomto státě není reálné, aby se někdo práci A věnoval jako svojí hlavní životní profesi. Když si vezmu, že by si ideálně měl každý asistent ještě udělat odborný kurz, tak to finanční ohodnocení je fakt slabé. Ono v téhle zemi se prostě moc peněz do tohoto sektoru nedostane...No a u D vidím trochu jako negativum to, že se v Jedli hůř zorientují, nikoho tam moc neznají a asi si až tak neprohloubí znalosti, ale obecně podle mě u D moc negativ není.

4. **-T: Jak jsou A a D v JUS vnímání kolektivem? (pokud rozdílně popište)**

-R: No to je fakt těžká otázka. Je to hodně individuální. Každý učitel je jiný. Jako už jsem slyšela pár historek o tom, jak se někteří učitelé chovají řekněme méně korektně a A si moc neváží. D si myslím, nikdo nedovolí tolik říct. Jako třeba já mám fakt dobrou zkušenost, u nás ve třídě to funguje, ale stalo se mi, že přišla učitelka z jiné třídy a chtěla si půjčit naši A a aniž by se k ní nějak vyjádřila, tak řekla učitelce, hele já si půjčit tu tvoji asistentku a jako to přeci takhle nejde, A není věc, kterou si jen tak může každý půjčit. Měla se taky obrátit na ni. Takže je to prostě o člověku...všude potkáte lidi, kteří nejsou moc slušní. Jako řekla bych, že většina učitelů a dalších pracovníků si váží D, i když taky znám výjimku. No a u A je to individuální.

5. **-T: Kdyby to bylo v tvójí kompetenci, změnila bys obecně něco na práci A/D ?**

-R: Tak jak už jsem naznačila, u D bych ocenila větší informovanost. Myslím, že by třeba D mohli projít nějakým menším školením, aby věděli co a jak. A by měli dostat přidáno a dala bych jim víc prostoru, aby se mohli pedagogicky projevit. Je tady spousta lidí, kteří mají pedagogické vzdělání a nebo si ho dodělávají a mohli by se víc zapojovat. Učitelce by se ulevilo a A by se něco naučili.

4. Otázky týkající se důvodů

1. **-T: Co si myslíš obecně o vztahu dnešní společnosti k lidem s handicapem?**

-R: Tak myslím si, že se to lepší. Lidi se víc snaží pomáhat a tak, ale pořád mi přijde, že to není úplně terno. Lidi s handicapem jsou pořád něčím zvláštní a ostatní si jich všímají. Jako úplná tragédie je to, jak v našem státě zaměstnávají handicapované. Myslím, že by se do pracovního procesu mohli mnohem víc zapojovat. Já jsem s dětma byla i na pár výletech, takže vím, jak to vypadá, když vyjdou někam mezi řekněme běžnou populaci. Lidi se na vás prostě pořád dívají. Někdo soucitně, někdo je zvědavý. Z toho je jasný, že lidé s handicapem ještě nejsou úplně integrování a já doufám, že se to s další generací zlepší.

2. **-T: Pokud by to bylo v tvůj kompetenci, změnila bys něco na chování společnosti k lidem s handicapem? Co a proč?**

-R: No dala bych jim možnost pracovat. Nelitovala bych je, ale snažila bych se jim dát dobré podmínky, aby mohli fungovat co nejvíc samostatně. Zavedla bych povinnou kvótu handicapovaných ve firmách. Dala bych jim asi větší finanční podporu, protože když tady kolikrát vidím ty maminky, jak fakt nemají peníze a stát je málo podporuje, tak z toho mi je fakt smutno.

3. **-T: Jaký je tvůj osobní vztah k lidem s handicapem?**

-R: Dobrý, beru je jako kohokoliv jiného. Zatím jsem se nesečkala s nikým, s kým bych se nedohodla. Často to bývají velmi bystří lidé, kteří jsou moc inteligentní. Mám mezi nimi pár známých a snad i pár přátel. Je s nima sranda, prostě jsou fajn. I když zase vím, že někteří z nich mají špatnou náladu a možná i deprese a chápu, že je pro ně život těžší, ale určitě je pro ně důležitá podpora a ne lítost.

4. **-T: Jakou roli hraje podle tebe pomoc lidem s handicapem v životě člověka?**

-R: Tak já si myslím, že to člověka může dost změnit. Ono ty problémy, co my často řešíme jsou fakt malicherné. No a pak když jsem člověk přijde, tak vidí, že jsou mnohem horší věci a že to, co řešíme, jsou fakt detaily. Myslím, že tady

může člověk hodně naučit i sám o sobě, o tom co zvládne, jaký je atd. Určitě ti to rozšíří obzory.

5. **-T: Jaké důvody tě vedly k tomu, že jste se rozhodla D věnovat?**

-R: Tak jak už jsem říkala, chtěla jsem mít nějaké nové zkušenosti, naučit se víc o handicapu, zajímám se o humanitní vědy a taky jsem chtěla poznat nové lidi. No a taky dělat něco užitečného.

6. **-T: Můžeš jmenovat tři pro tebe nejdůležitější důvody?**

-R: Zkušenosti, dělat něco užitečného a praxe.

7. **-T: Očekávala jsi, že tě dobrovolnická činnost v JUS naučí něco nového?**

-R: Ano. **-T: Co konkrétně?** -R: Znalosti z oblasti handicapu, komunikace s handicapovanými, větší samostatnosti, větší flexibilitě a toleranci. No se myslím určitě splnilo. Doufala jsem, že se naučím jak handicapovaným dobře a bezpečně pomáhat. Že si celkově rozšířím obzory.

8. **-T: Splnilo se toto tvoje očekávání?**

-R: Ano, většinou ano, akorát těch znalostí bych možná ráda získala víc. Ale je to těžké. Je tu docela dost práce a na nějakou teorii není moc čas. Zato praxe je tu dost(smích).

9. **-T: V čem tě tato činnost obohatila?**

-R: No myslím, že jsem tolerantnější a možná si i víc všímám potřeb ostatních lidí. Můj život to obohatilo celkově dost, protože mám zajímavou náplň volného času a poznala jsem hodně nových lidí a většina A a D jsou moc fajn lidi. Naučila jsem se pár praktických dovedností a taky doufám, že to umím zas o trochu líp s dětma. Ráda bych v budoucnu udělala tábor pro handicapované i zdravé děti.

5. Pasportizace

1. **-T: Jaký je rok tvého narození**

-R: 1987.

2. **-T: Kde jsi vyrůstala a kde žiješ nyní?**

-R: No na menším městě, teď v Praze.

3. **-T: Jaký je tvůj rodinný stav?**

-R: Zatím svobodná.

4. **-T: Máš vlastní děti?**

-R: Ne.

5. **-T: Věnuje se nějaký člen ve vaší rodině pomáhající profesi?**
-R: Mamka je lékařka.
6. **-T: Věnuje se někdo z tvého blízkého okolí pomáhající profesi či přímo A/D?**
-R: No teď už ano, mám známé v Jedli. Předtím jsem znala pár lidí ze školy, kteří chodili vypomáhat jako dobrovolníci.
7. **-T: Jaké je tvoje nejvyšší dosažené vzdělání?**
-R: Zatím střední.
8. **-T: Jaké je tvoje povolání?**
-R: No já jen brigádníčkám a to nemá s A a D nic společného.
9. **-T: Jaké je povolání a vzdělání tvých rodičů?**
-R: Mamka je vysokoškolačka a táta má bakaláře.
10. **-T: Plánujete se v budoucnosti dále zapojovat do A/D práce?**
-R: Určitě ano. Ráda bych, pokud budu mít čas, pracovala dál jako D.
11. **-T: Chtěla bys v budoucnosti vyzkoušet A/D i v jiném sdružení, organizaci atd.?**
-R: Jo to určitě. Čím víc toho vyzkouším, tím líp pro mě.
12. **-T: Chtěla bys ještě něco dodat?**
-R: Asi ne, snad jsem řekla něco, co se ti bude do práce hodit.
-T: Moc ti děkuji, že jsi si na mě udělala čas.